

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СЛОВАЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ЮЛІЯ ЮСИП-ЯКИМОВИЧ

**МОДУЛЬНИЙ КУРС
З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЧЕСЬКОЇ МОВИ**

**Навчально-методичний посібник
до практичних занять та самостійної роботи**

Ужгород – 2025

УДК 811.162.3(076):37.016
Ю 89

Юлія Юсип-Якимович. Модульний курс з методика викладання чеської мови». Методичний посібник до практичних занять та самостійної роботи з двох модулів для студентів 4 курсу ОП «Чеська мова та література» ОС бакалавр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.038. «Слов'янські мови та літератури (переклад включно) перша - чеська». Ужгород, 2025. 100 с.

Рецензенти: Тиховська О.М., доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури ДВНЗ «УжНУ»;
Петріца Н.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри словацької філології

Обговорено і затверджено на засіданні кафедри словацької
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
30.08.2024 р., протокол №1.

Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
27.09.2024 р., протокол № 1.

© Юлія Юсип-Якимович, 2025 р.
© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

ЗМІСТ
МОДУЛЬ 1
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Metodika českého jazyka jako vědná disciplína.	6
Тема 2. Didaktické zásady uplatňované ve vyuce českého jazyka.....	7
Тема 3. Vyučovací metody. Klasifikace metod.....	8
Тема 4. Struktura vyučovací hodiny českého jazyka a její didaktická analýza.....	9
Тема 5. Učebnice českého jazyka, jejich struktúra a práce s nimi.....	11
Тема 6. Metodika vyučování morfologie českého jazyka, slovní zásoby, frazeologie.....	12

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 2

Тема 7. Didaktika češtiny jako cizího jazyka a dokumenty kurikulárního charakteru. Společný evropský referenční rámec. Referenční úrovně A1–C2.....	13
Тема 8. Metody výuky cizích jazyků.	14
Тема 9. Učebnice a učební materiál. Funkce učebnic. Učebnicové řady. Budování komunikační kompetence. Rozvoj složek komunikační kompetence.....	15
2. Питання для підсумкового контролю.....	17
3. Рекомендовані джерела інформації	19
4. Довідковий матеріал для Модуля 1.....	22
4. 1. Typy a struktura hodin jazykového vyučování.....	23
4. 2. Kompetence, které rozvíjí a upevňují hodiny jazykového, literárního slohového vyučování.....	24
4. 3. Přehled organizačních forem výuky.....	24

4. 4. Stručná osnova hodiny.....	25
4. 4.1. Struktura hodiny	26
4. 4. 2. Fragment hodiny.....	27
4. 4. 3. Схема аналізу уроку.....	30
4. 5. Vzor přípravy na vyučovací hodinu českého jazyka.....	32
4. 6. Jazykové rozbory.....	40
4. 6. 1. Rozbor fonetický.....	40
4. 6. 2. Slovotvorný rozbor.....	41
4. 6. 3. Morfematický rozbor.....	43
4. 6. 4. Rozbor slovnědruhový a tvaroslovný.....	45
4. 6. 4. 1. Příklady morfologického rozboru jmen.....	50
4. 6. 4. 2. Příklady morfologického rozboru sloves.....	54
4. 6. 4. 3. Příklady morfologického rozboru neohebných slov.....	57
4. 6. 5. Rozbor syntaktický.....	58
4.6.8.1. Vzor rozboru syntaktického a tvaroslovného.....	63
4. 6. 6. Komplexní jazykový rozbor textu.....	65
4. 6. 9. 1.Vzor komplexního jazykového rozboru (9 třída).....	70
 5. Довідковий матеріал для Модуля 2	74
5.1. Jazykové úrovně. češtiny.....	75
5.1.1. Jazyková úroveň A1.....	75
5.1.2. Struktura a obsah zkoušky – A1	76
5.1.3. Jazyková úroveň A2.....	77
5.1.4. Struktura a obsah zkoušky – A2	78
5.1.5. Jazyková úroveň B1.....	79
5.1.6. Struktura a obsah zkoušky – B1	80
5.1.7. Jazyková úroveň B2.....	82
5.1.8. Struktura a obsah zkoušky – B2.....	83
5.1.9. Jazyková úroveň C1.....	85
5.1.10. Struktura a obsah zkoušky - C1.....	86

5.2. Požadavky na kompetence.....	88
5.2.1. Na sociolingvistickou kompetence Adekvátnost z hlediska sociolingvistiky.....	88
5.2.3. Požadavky na komunikační přizpůsobivost.....	89
5.2.4. Požadavky na textovou soudržnost. Koherence.....	90
5.2.5. Požadované rozsahy produktivního psaní.....	91
5.2.6. Lingvistické kompetence. Fonologická a ortoepická kompetence	91
5.2.7. Lingvistické kompetence. Lexikální a sémantická kompetence...	92
5.2.8. Lingvistické kompetence. Gramatická kompetence.....	92
5.2. 9. Sociolingvistická kompetence. Procvičování frazeologie.....	92
5.2.10. Pragmatické kompetence.....	93
5.3. Učebnice češtiny jako cizího jazyka.....	93
5.3.1. Učebnicové řady.....	93
5.3.2. Specifické učební materiály.....	96
5.3.3. Učební materiály pro děti.....	96

МОДУЛЬ 1

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Metodika českého jazyka jako vědná disciplína. Úvod.

1. Metodika českého jazyka a oblast jejího zájmu.
2. Vztah metodiky českého jazyka k ostatním vědním oborům.
3. Pojetí vyučování českého jazyka v minulosti a dnes.
4. Pojetí vyučování českého jazyka v současnosti.

Основна література

1. Hubáček J., Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.
2. Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury [UJAK Praha](#) 2016. 340 s.
3. Kořánová I., Bermel N.. Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.
4. Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
5. Klímová K., Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I., Praha: Grada publishing, 2013,
6. Kolář Z., Vališová, A. Analýza vyučování. Praha: Grada Publishing, 2009.
7. Maňák J. Aktivizující výukové metody. Metodický portál: Články [online]. 23. 11. 2011, [cit. 2018-10-01].
8. Svobodová J. Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky. Ostrava: PF OU, 2003.

Допоміжна

1. Grecmanová H., Urbanovská, E., Novotný P. Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků. Olomouc: Hanex, 2000.
2. Klement M. Možnosti evaluace vzdělávacích materiálů určených pro distanční vzdělávání a e-learning. In Trendy ve vzdělávání 2010: Sekce pozvaných přednášejících. 1. díl. Olomouc: Votobia, 2010.
3. Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online]. 2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>
4. Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.
5. Styblík V., Čechová M. Čeština a její vyučování. Didaktika českého jazyka pro učitele SPN, 2010. 284s.

6. Štěpáník S. a kol. Školní výpravy do krajiny češtiny (didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG) Praha, 2020. 320s.

Тема 2. Didaktické zásady uplatňované ve vyuce českého jazyka

1. Význam a vývoj didaktických zásad.
2. Základní didaktické zásady
 - 2.1. Zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka.
 - 2.2. Zásada vědeckosti.
 - 2.3. Zásada individuálního přístupu
 - 2.4. Zásada spojení teorie s praxí
 - 2.5. Zásada uvědomělosti a aktivity .
 - 2.6. Zásada názornosti
 - 2.7. Zásada přiměřenosti .
 - 2.8. Zásada soustavnosti Zásada trvalosti.

Основна література

1. Hubáček J., Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.
2. Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury [UJAK Praha](#) 2016. 340 s.
3. Kořánová I., Bermel N.. Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.
4. Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
5. Klímová K., Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I., Praha: Grada publishing, 2013,
6. Kolář Z., Vališová, A. Analýza vyučování. Praha: Grada Publishing, 2009.
7. Maňák J. Aktivizující výukové metody. Metodický portál: Články [online]. 23. 11. 2011, [cit. 2018-10-01].
8. Svobodová J. Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky. Ostrava: PF OU, 2003.

Допоміжна

1. Grecmanová H., Urbanovská, E., Novotný P. Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků. Olomouc: Hanex, 2000.

2. Klement M. Možnosti evaluace vzdělávacích materiálů určených pro distanční vzdělávání a e-learning. In Trendy ve vzdělávání 2010: Sekce pozvaných přednášejících. 1. díl. Olomouc: Votobia, 2010.
3. Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online]. 2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>
4. Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.
5. Styblík V., Čechová M. Čeština a její vyučování -- Didaktika českého jazyka pro učitele SPN, 2010. 284s.
6. Štěpáník S. a kol. Školní výpravy do krajiny češtiny (didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG) Praha, 2020. 320s.

Tema 3. Vyučovací metody. Klasifikace metod.

1. Vyučovací metody ***podle myšlenkového postupu*** (analytická a syntetická metoda aj., **metody poznávací** (racionální).
2. Vyučovací metody ***podle zdrojů poznatků*** (metody slovní, názorné, programové).
3. Vyučovací metody ***podle subjektu vyučování*** (metody kolektivního, skupinového a individuálního vyučování).
4. Vyučovací metody ***podle způsobu výběru učební látky*** (metoda encyklopedická, exemplární, instrumentální).
5. Vyučovací metody ***podle fáze vyučovacího procesu*** (metody motivační, výkladové, problémový výklad, vysvětlování, fixační aj.).
6. Skupinová práce. Kompozice — eseje. Tvůrčí práce. Exkurze. Brainstorming. Situační metoda. Výuka podporovaná počítačem.
7. Samostatná práce žáků podle obsahu, podle učení, podle organizace. Portfolio autentických žáckých produktů.

Основна література

1. Hubáček J., Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.
2. Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury [UJAK Praha](#) 2016. 340 s.

3. Kořánová I., Bermel N.. Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.
4. Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
5. Klímová K., Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I., Praha: Grada publishing, 2013,
6. Kolář Z., Vališová, A. Analýza vyučování. Praha: Grada Publishing, 2009.
7. Maňák J. Aktivizující výukové metody. Metodický portál: Články [online]. 23. 11. 2011, [cit. 2018-10-01].
8. Svobodová J. Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky. Ostrava: PF OU, 2003.

Допоміжна

1. Grecmanová H., Urbanovská, E., Novotný P. Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků. Olomouc: Hanex, 2000.
2. Klement M. Možnosti evaluace vzdělávacích materiálů určených pro distanční vzdělávání a e-learning. In Trendy ve vzdělávání 2010: Sekce pozvaných přednášejících. 1. díl. Olomouc: Votobia, 2010.
3. Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online]. 2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>
4. Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.
5. Styblík V., Čechová M. Čeština a její vyučování -- Didaktika českého jazyka pro učitele SPN, 2010. 284s.
6. Štěpáník S. a kol. Školní výpravy do krajiny češtiny (didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG) Praha, 2020. 320s.

Tema 4. Struktura vyučovací hodiny českého jazyka a její didaktická analýza

1. Vyučovací hodina. Typologie vyučovacích hodin (hodina prvotního osvojování učiva (obvykle nazývaná výkladová), hodina upevňovací (tradičně nazývaná cvičební), hodina opakovací, hodina prověřovací, hodina smíšená (nejčastěji základní)).
2. Strukturní články vyučovací hodiny: úvod (zahájení hodiny), v němž se podává motivace učiva; aktivizace dříve probraného učiva potřebného k výkladu nového učiva; prvotní osvojování učiva;

upevňování a aplikace nového učiva na příkladech; opakování a procvičování učiva; shrnutí učiva (krátké souborné rekapitulace nových poznatků). Všestranné jazykové rozborů. Prověřování učiva.

3. Příprava učitele. Didaktický materiál, pomůcky a technika ve vyučování českého jazyka. Druhy učebních pomůcek. Didaktická technika. Didaktický materiál. Multimedialné vyučování.

Основна література

1. Hubáček J., Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.
2. Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury [UJAK Praha](#) 2016. 340 s.
3. Kořánová I., Bermel N.. Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.
4. Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
5. Klímová K., Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I., Praha: Grada publishing, 2013,
6. Kolář Z., Vališová, A. Analýza vyučování. Praha: Grada Publishing, 2009.
7. Maňák J. Aktivizující výukové metody. Metodický portál: Články [online]. 23. 11. 2011, [cit. 2018-10-01].
8. Svobodová J. Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky. Ostrava: PF OU, 2003.

Допоміжна

1. Grecmanová H., Urbanovská, E., Novotný P. Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků. Olomouc: Hanex, 2000.
2. Klement M. Možnosti evaluace vzdělávacích materiálů určených pro distanční vzdělávání a e-learning. In Trendy ve vzdělávání 2010: Sekce pozvaných přednášejících. 1. díl. Olomouc: Votobia, 2010.
3. Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online]. 2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>
4. Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.
5. Styblík V., Čechová M. Čeština a její vyučování - Didaktika českého jazyka pro učitele SPN, 2010. 284s.
6. Štěpáník S. a kol. Školní výpravy do krajiny češtiny (didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG) Praha, 2020. 320s.

Тема 5. Učebnice českého jazyka, jejich struktúra a práce s nimi

1. Obecný popis aktuálních učebnic češtiny.
2. Východiskový text. Ilustrace a funkce obrázků. Poučky.
3. Třídění jazykových cvičení.

Основна література

1. Hubáček J., Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština pro učitele. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.
2. Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury [UJAK Praha](#) 2016. 340 s.
3. Kořánová I., Bermel N.. Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.
4. Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
5. Klímová K., Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I., Praha: Grada publishing, 2013,
6. Kolář Z., Vališová, A. Analýza vyučování. Praha: Grada Publishing, 2009.
7. Maňák J. Aktivizující výukové metody. Metodický portál: Články [online]. 23. 11. 2011, [cit. 2018-10-01].
8. Svobodová J. Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky. Ostrava: PF OU, 2003.

Допоміжна

1. Grecmanová H., Urbanovská, E., Novotný P. Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků. Olomouc: Hanex, 2000.
2. Klement M. Možnosti evaluace vzdělávacích materiálů určených pro distanční vzdělávání a e-learning. In Trendy ve vzdělávání 2010: Sekce pozvaných přednášejících. 1. díl. Olomouc: Votobia, 2010.
3. Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online]. 2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>
4. Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.
5. Styblík V., Čechová M. Čeština a její vyučování -- Didaktika českého jazyka pro učitele SPN, 2010. 284s.
6. Štěpáník S. a kol. Školní výpravy do krajiny češtiny (didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG) Praha, 2020. 320s.

Tema 6. Metodika vyučování morfologie, syntaxe českého jazyka, slovní zásoby, frazeologie

1. Substantiva jako pojmenování osob, zvířat, věci. Klasifikace na vlastní a všeobecné. Gramatické kategorie rodu, čísla a pádu. Životnost a neživotnost. 2. Vzory sklonování substantiv.
3. Vymezení přídavných jmen. Synonymické obměny vícevýznamových adjektiv.
4. Významová mnohoznačnost sloves. Slovesná lexika.
5. Slovesný čas. Slovesná osoba a číslo.
6. Zájmena. Rodová diferencace zájmen.

Основна література

1. Hubáček J., Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.
2. Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury [UJAK Praha](#) 2016. 340 s.
3. Kořánová I., Bermel N.. Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.
4. Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
5. Klímová K., Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I., Praha: Grada publishing, 2013,
6. Kolář Z., Vališová, A. Analýza vyučování. Praha: Grada Publishing, 2009.
7. Maňák J. Aktivizující výukové metody. Metodický portál: Články [online]. 23. 11. 2011, [cit. 2018-10-01].
8. Svobodová J. Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky. Ostrava: PF OU, 2003.

Допоміжна

1. Grecmanová H., Urbanovská, E., Novotný P. Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků. Olomouc: Hanex, 2000.
2. Klement M. Možnosti evaluace vzdělávacích materiálů určených pro distanční vzdělávání a e-learning. In Trendy ve vzdělávání 2010: Sekce pozvaných přednášejících. 1. díl. Olomouc: Votobia, 2010.
3. Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online]. 2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>
4. Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.

5. Styblík V., Čechová M. Čeština a její vyučování -- Didaktika českého jazyka pro učitele SPN, 2010. 284s.

6. Štěpáník S. a kol. Školní výpravy do krajiny češtiny (didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG) Praha, 2020. 320s.

МОДУЛЬ 2

Тема 7. Didaktika češtiny jako cizího jazyka.

1. Dokumenty kurikulárního charakteru.
1. Společný evropský referenční rámec.
2. Referenční úrovně A1–C2. Systém referenčních úrovní.
3. Popisy referenčních úrovní pro češtinu jako cizí jazyk.

Основна література

Didaktika češtiny jako cizího a druhého jazyka. Darina Hradilová, Michaela Kopečková a Jindřiška Svobodová. Olomouc, 2023. 158 s.

Hubáček J., Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.

Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury [UJAK Praha](#) 2016. 340 s.

Kořánová I., Bermel N. Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.

Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. Klímová K.,

Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I., Praha: Grada publishing, 2013.

Допоміжна література

Boccou Kestřánková M. a kol. *Čeština pro cizince: úroveň B1: [vhodná pro všechny národnosti]*. Brno: Computer Press. 2010.

Boccou Kestřánková M. a kol. *Čeština pro cizince: úroveň B2: [vhodná pro všechny národnosti]*. Brno: Edika. 2013.

Boccou Kestřánková M. a kol. *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*. Brno: Edika. 2017.

Cvejnová J. *Česky, prosím A1+A2: učebnice češtiny jako cizího i druhého jazyka*. Vydání druhé, upravené. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. 2019.

Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online].

2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>

Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.

Styblík V., Čechová M. Čeština a její vyučování --
Didaktika českého jazyka pro učitele SPN, 2010. 284s.
Štěpáník S. a kol. Školní výpravy do krajiny češtiny
(didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG) Praha, 2020.
320s.

Тема 8.

1. Užívání lingvistické terminologie ve výuce češtiny jako cizího jazyka.
2. Metody výuky cizích jazyků. Metoda přímá. Metoda gramaticko-překladová. Nové metody ve 20. století.
3. Metoda komunikační.
4. Učebnice a učební materiál. Učebnice češtiny jako cizího jazyka. Funkce učebnic. Učebnicové řady. Specifické učební materiály.

Основна література

Didaktika češtiny jako cizího a druhého jazyka. Darina Hradilová,
Michaela Kopečková a Jindřiška Svobodová. Olomouc,
2023. 158 s.
Hubáček J., Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština
pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.
Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury
[UJAK Praha](#) 2016. 340 s.
Kořánová I., Bermel N. Interaktivní čeština. Univerzita
Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.
Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita
Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
Klímová K., Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I.,
Praha: Grada publishing, 2013.

Допоміжна література

Boccou Kestřánková M. a kol. Čeština pro cizince: úroveň B1: [vhodná pro
všechny národnosti]. Brno: Computer Press. 2010.
Boccou Kestřánková M. a kol. Čeština pro cizince: úroveň B2: [vhodná pro
všechny národnosti]. Brno: Edika. 2013.
Boccou Kestřánková M. a kol. Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2. Brno:
Edika. 2017.
Cvejnová J. Česky, prosím A1+A2: učebnice češtiny jako cizího i druhého
jazyka. Vydání druhé, upravené. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství
Karolinum. 2019.
Holá L. Česky krok za krokem 1 / Czech step by step 1: A1–A2. Praha:
Akropolis. 2016.
Holá L., Bořilová, P. Česky krok za krokem 2. Praha: Akropolis. 2009.

Hradilová D. a kol. Czech it UP! 4: čeština pro cizince: úroveň B2 = Czech for foreigners: level B2. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2020.

Hradilová D. a kol. Czech it UP! 3: čeština pro cizince: úroveň B1 = Czech for foreigners: level B1. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2021.

Hradilová D. . a kol. Czech it UP! 5: čeština pro cizince: úroveň C1 = Czech for foreigners: level C1. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2021.

Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online]. 2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>

Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.

Styblík V. ,Čechová M. Čeština a její vyučování -- Didaktika českého jazyka pro učitele SPN, 2010. 284s.

Štěpáník S. a kol. Školní výpravy do krajiny češtiny (didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG) Praha, 2020. 320s.

Tema 9. Budování komunikační kompetence.

1. Rozvoj komunikační kompetence ve výuce. Lingvistické kompetence.
2. Kompetence fonologická, ortoepická, ortografická, lexikální, sémantická, gramatická
3. Sociolingvistická kompetence. Rozvoj řečových dovedností.
4. Čtení s porozuměním. Metody práce s textem.
5. Poslech s porozuměním. Typy poslechu podle komunikačních situací. Výběr textů k poslechu. Produktivní psaní. Produktivní mluvení.

Основна література

Didaktika češtiny jako cizího a druhého jazyka. Darina Hradilová, Michaela Kopečková a Jindřiška Svobodová. Olomouc, 2023. 158 s.

Hubáček J., Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.

Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury [UJAK Praha](#) 2016. 340 s.

Kořánová I., Bermel N. Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.

Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.

Klímová K., Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I., Praha: Grada publishing, 2013.

Допоміжна література

- Boccou Kestřánková M. a kol. *Čeština pro cizince: úroveň B1: [vhodná pro všechny národnosti]*. Brno: Computer Press. 2010.
- Boccou Kestřánková M. a kol. *Čeština pro cizince: úroveň B2: [vhodná pro všechny národnosti]*. Brno: Edika. 2013.
- Boccou Kestřánková M. a kol. *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2*. Brno: Edika. 2017.
- Cvejnová J. *Česky, prosím A1+A2: učebnice češtiny jako cizího i druhého jazyka*. Vydání druhé, upravené. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. 2019.
- Holá L. *Česky krok za krokem 1 / Czech step by step 1: A1–A2*. Praha: Akropolis. 2016.
- Holá L., Bořilová, P. *Česky krok za krokem 2*. Praha: Akropolis. 2009.
- Hradilová D. a kol. *Czech it UP! 4: čeština pro cizince: úroveň B2 = Czech for foreigners: level B2*. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2020.
- Hradilová D. a kol. *Czech it UP! 3: čeština pro cizince: úroveň B1 = Czech for foreigners: level B1*. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2021.
- Hradilová D. . a kol. *Czech it UP! 5: čeština pro cizince: úroveň C1 = Czech for foreigners: level C1*. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2021.
- Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online]. 2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>
- Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.
- Styblík V., Čechová M. *Čeština a její vyučování -- Didaktika českého jazyka pro učitele SPN*, 2010. 284s.
- Štěpáník S. a kol. *Školní výpravy do krajiny češtiny (didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG)* Praha, 2020. 320s.

2. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

МОДУЛЬ 1

1. Vztah metodiky českého jazyka k ostatním vědním oborům.
2. Pojetí vyučování českého jazyka v minulosti a dnes.
3. Pojetí vyučování českého jazyka v současnosti
4. Význam a vývoj didaktických zásad.
5. Základní didaktické zásady
6. Zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka.
7. Zásada vědeckosti.
8. Zásada individuálního přístupu
9. Zásada spojení teorie s praxí Zásada uvědomělosti a aktivity .
10. Zásada názornosti. Zásada přiměřenosti .
11. Zásada soustavnosti . Zásada trvalosti.
12. Vyučovací metody. Klasifikace metod.
13. Vyučovací metody podle myšlenkového postupu (analytická a syntetická metoda aj., metody poznávací (racionální).
14. Vyučovací metody podle zdrojů poznatků (metody slovní, názorné, programové).
15. Vyučovací metody podle subjektu vyučování (metody kolektivního, skupinového a individuálního vyučování).
16. Vyučovací metody podle způsobu výběru učební látky (metoda encyklopedická,exemplární, instrumentální)/
17. Vyučovací metody podle fáze vyučovacího procesu (metody motivační, výkladové,problémový výklad, vysvětlování, fixační aj.).
18. Skupinová práce. Kompozice — eseje. Tvůrčí práce. Exkurze. Brainstorming. Situační metoda. Výuka podporovaná počítačem.
19. Samostatná práce žáků podle obsahu, podle učení, podle organizace. Portfolio autentických žáckých produktů.
20. Vyučovací hodina. Typologie vyučovacích hodin. Strukturní články vyučovacích hodiny
21. Příprava učitele. Didaktický materiál, pomůcky a technika ve vyučování českého jazyka. Druhy učebních pomůcek.Didaktická technika. Didaktický materiál. Multimedialné vyučování.
22. Obecný popis aktuálních učebnic češtiny.
23. Východiskový text. Ilustrace a funkce obrázků. Poučky.
24. Třídění jazykových cvičení.
25. Metodika vyučování morfologie, syntaxe českého jazyka, slovní zásoby, frazeologie.
26. Substantiva jako pojmenování osob, zvířat, věci. Klasifikace na vlastní a všeobecné. Gramatické kategorie rodu, čísla a pádu. Životnost a neživotnost. Vzory sklonování substantiv.
27. Vymezení přídavných jmen. Synonimické obměny vícevýznamových adjektiv.
28. Významová mnohoznačnost sloves. Slovesná lexika.

- 29. Slovesný čas. Slovesná osoba a číslo.
- 30. Zájmena. Rodová diferencace zájmen.

МОДУЛЬ 2

- 31. Didaktika češtiny jako cizího jazyka.
- 32. Dokumenty kurikulárního charakteru.
- 33. Společný evropský referenční rámec.
- 34. Dovednosti a kompetence. Referenční úrovně A1– C2. Systém referenčních úrovní. Charakteristika.
- 35. Popisy referenčních úrovní pro češtinu jako cizí jazyk.
- 36. Užívání lingvistické terminologie ve výuce češtiny jako cizího jazyka.
- 37. Metody výuky cizích jazyků. Metoda přímá. Metoda gramaticko-překládová. Nové metody ve 20. století.
- 38. Metoda komunikační.
- 39. Učebnice a učební materiál. Učebnice češtiny jako cizího jazyka. Funkce učebnic. Učebnicové řady. Specifické učební materiály.
- 40. Budování komunikační kompetence.
- 41. Rozvoj komunikační kompetence ve výuce.
- 42. Plynulost a správnost. Motivace a práce s chybou.
- 43. Rozvoj složek komunikační kompetence.
- 44. Lingvistické kompetence.
- 45. Kompetence fonologická a ortoepická.
- 46. Kompetence lexikální a sémantická.
- 47. Potřebný rozsah slovní zásoby.
- 48. Vlastnosti slova a jejich didaktická prezentace.
- 49. Postupy pro nácvik slovní zásoby.
- 50. Kompetence gramatická.
- 51. Kompetence ortografická.
- 52. Sociolingvistická kompetence.
- 53. Rozvoj řečových dovedností.
- 54. Čtení s porozuměním. Metody práce s textem.
- 55. Poslech s porozuměním. Typy poslechu podle komunikačních situací. Výběr textů k poslechu.
- 56. Produktivní psaní. Produktivní mluvení.
- 57. Rozvoj samostatného psaní ve výuce.
- 58. Produktivní mluvení. Hodnocení produktivního mluvení.
- 59. Sociolingvistická kompetence. Lingvistické markery sociálních vztahů Řečové normy, zdvořilost.
- 60. Stratifikace českého jazyka, funkční styly.
- 61. Pragmatická kompetence. Mluvní akty a komunikační funkce.
- 62. Výstavba textu. Významové vztahy mezi větami.
- 63. Analytické a syntetické čtení.
- 64. Strategie a taktiky poslechu s porozuměním

3. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Didaktika češtiny jako cizího a druhého jazyka. Darina Hradilová, Michaela Kopečková a Jindřiška Svobodová. Olomouc, 2023.158 s.
2. Hubáček J.,Jandová E., Svobodová D., Svobodová J. Čeština pro učitelé. Vade mecum bohemiae, 2013. – 376 s.
3. Kamiš K., Hanzová M. Didaktika českého jazyka a literatury [UJAK Praha](#) 2016. 340 s.
4. Kořánová I., Bermel N.Interaktivní čeština. Univerzita Karlova, Karolinum, 2013. – 105 s.
5. Lesák J. Český jazyk a kultura mluveného projevu. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014.
6. Klímová K., Kolářová I. Čeština zajímavě a komunikativně I., Praha: Grada publishing, 2013,
7. Kolář Z., Vališová, A. Analýza vyučování. Praha: Grada Publishing, 2009.
8. Maňák J. Aktivizující výukové metody. Metodický portál: Články [online]. 23. 11. 2011, [cit. 2018-10-01].
9. Svobodová J. Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky. Ostrava: PF OU, 2003.
- 10.Svobodová J. Jazyková specifika školní komunikace. Ostrava: PF OU, 2004.
11. Styblík V. ,Čechová M. Čeština a její vyučování -- Didaktika českého jazyka pro učitele SPN, 2010. 284s.
- 12.Štěpáník S. a kol. Školní výpravy do krajiny češtiny (didaktika českého jazyka pro ZŠ a VG) Praha, 2020. 320s.

Допоміжна

1. Grecmanová H.,Urbanovská, E., Novotný P. Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků. Olomouc: Hanex, 2000.
2. Klement M. Možnosti evaluace vzdělávacích materiálů určených pro distanční vzdělávání a e-learning. In Trendy ve vzdělávání 2010: Sekce pozvaných přednášejících. 1. díl. Olomouc: Votobia, 2010.
3. Neumajer O. Ideál elektronické učebnice. EDUin [online]. 2013 [cit. 2018-12-9]. Dostupné z: <http://neumajer-blog.eduin.cz/2013/04/21/idealelektronicke-ucebnice/>
4. Podlahová L. a kolektiv. Didaktika pro vysokoškolské učitele. Vybrané kapitoly. Grada Publishing, a.s. Praha Vydání 1., 2012. 140 s.
5. Podlahová L., Vaněčková M. Profese vysokoškolského učitele. Olomouc. MVŠO, 2009.

6. Průcha J., Walterová E., Mareš J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2009..
7. Studenovský, T., Bláha, J. Slovník českých autorů knih pro chlapce. Praha: 2000.
8. Toman, I. Vybrané kapitoly z didaktiky čtení a literární výchovy. České Budějovice 1991.
9. Trpka V. Didaktika slohu (pro kombinované studium) Univerzita Purkyně, 2020. https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2021/05/DIDAKTIKA_SLOHU_2021_TRPKA.pdf

Odborné časopisy: *Český jazyk a literatura,*
Pedagogika,
Pedagogická orientace,
Slovo a slovesnost.

Kurikulární dokumenty a vzdělávací programy pro základní školy
(Národní program rozvoje vzdělávání – *Bílá kniha, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*).

UČEBNICE ČEŠTINY PRO CIZINCE

- Boccou Kestřánková M. a kol. Čeština pro cizince: úroveň B1: [vhodná pro všechny národnosti]. Brno: Computer Press. 2010.
- Boccou Kestřánková M. a kol. Čeština pro cizince: úroveň B2: [vhodná pro všechny národnosti]. Brno: Edika. 2013.
- Boccou Kestřánková M. a kol. Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2. Brno: Edika. 2017.
- Cvejnová J. Česky, prosím A1+A2: učebnice češtiny jako cizího i druhého jazyka. Vydání druhé, upravené. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. 2019.
- Danylenko L. I. Чеська мова. Kyjev: Dovira, 2007.
- Halaštová A. a kol. Česky raz dva. Praha: Centrum pro integraci cizinců, o.p.s. . 2022.
- Hasil J., Lobur N., Palamarčuk O. Чеська мова для українців. Lvov: Vydavatelství Lvovské národní univerzity Ivana Franka. 2011.
- Holá L. Česky krok za krokem 1 / Czech step by step 1: A1–A2. Praha: Akropolis. 2016.
- Holá L., Bořilová, P. Česky krok za krokem 2. Praha: Akropolis. 2009.
- Hradilová D. a kol. Czech it UP! 4: čeština pro cizince: úroveň B2 = Czech for foreigners: level B2. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2020.
- Hradilová D. a kol. Czech it UP! 3: čeština pro cizince: úroveň B1 = Czech for foreigners: level B1. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2021.
- Hradilová D. . a kol. Czech it UP! 5: čeština pro cizince: úroveň C1 = Czech for foreigners: level C1. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2021.

Palková, Z., Veroňková, J. Výslovnost spisovné češtiny (cvičení pro cizince). UK, Praha. 2022.

Převrátilová, S., Šormová, K. Paráda! Učíme se česky. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. 2023.

Škodová S. Domino: český jazyk pro malé cizince 1. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2010.

Švarcová T., Wenzel J. Czech it UP! 1: čeština pro cizince: úroveň A1 = Czech for foreigners: level A1. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2020.

Vališová P. a kol. Levou zadní I.: čeština jako druhý jazyk. Praha: Meta, o.p.s. - Společnost pro příležitosti mladých migrantů. 2018.

Veroňková J. Souhrnná a tematická cvičení (k nácviku výslovnosti a mluvené češtiny pro cizince). Praha: Univerzita Karlova. 2022.

Wenzel J., Švarcová, T., Klimešová A. Czech it UP! 2: čeština pro cizince: úroveň A2 = Czech for foreigners: level A2. (učebnice a cvičebnice) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2021.

Інформаційні ресурси

Internetové portály:

Internetová jazyková příručka. <https://prirucka.ujc.cas.cz/>

Metodický portál VÚP: <http://www.rvp.cz>

Kritické myšlení: <http://www.kritickemysleni.cz/aktuality.php>

Kafomet: <http://www.infracz.cz/elearning/>

Užitečné rady pro psaní odborného textu [on-line]. 2005. [cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW:

<<http://www.fit.vutbr.cz/info/statnice/psani.textu.html.cs>

Metodika: Základní pravidla pro psaní výukového textu [on-line].

[Cit. 201103-05.] Dostupné z WWW:

<http://www.esfcr.cz/uploads/procurements/_27740/wanzl-vyberove-rizeni-kurzy-priloha-6-metodika-pro-tvorbu-vyuko-vych-textu.pdf>.

Learning management system. Wikipedia: otevřená encyklopedie [on-line]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-2010.

Poslední modifikace 15. prosince 2010. [Cit. 1. února 2011.]

Dostupné z WWW:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Learning_management_system

Klement M., Dostál J. E-learning a jeho uplatnění na PdF UP Olomouc. Journal of Technology and Information Education. Olomouc — EU: Univerzita Palackého, 2010, roč. 2, č. 1. ISSN 1803-537X (print). ISSN 1803-6805 [on-line]. Dostupné z WWW:

<http://www.jtie.upol.cz/clan-ky_1_2010/klement-dostal.pdf>.

Eger L., Dvořáková E. Centrum celoživotního vzdělávání [on-line]. 1. vyd. Ostrava: Regionální centrum celoživotního vzdělávání VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2003. ISBN 80-248-0505-Dostupné z WWW:

<http://rccv.vsb.cz/docs/centrum_celozivotniho_vzdelavani.doc>.

<https://ujop.cuni.cz/metodicka-podpora>

4. ДОВІДКОВИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ МОДУЛЯ 1

4. 1. TYPY A STRUKTURA HODIN JAZYKOVÉHO VYUČOVÁNÍ

Základní organizační formou vyučování českému jazyku je **vyučovací hodina**.

Její náplň tvoří učivo jednotlivých lekcí uvedených v **tematickém plánu**. Je v ní také jádro výchovně-vzdělávací činnosti učitele.

TYPY HODIN:

Hodina prvotního osvojování učiva (obvykle nazývaná výkladová).

Hodina upevňovací (tradičně nazývaná cvičební).

Hodina opakovací.

Hodina prověřovací.

Hodina smíšená (nejčastěji základní).

Podle charakteru didaktického cíle, který si učitel vytkl, se řídí **struktura vyučovací hodiny**.

Výběr a uspořádání strukturních článků je ovlivněn jednak didaktickým záměrem učitele, jednak obsahem učiva určité hodiny.

Struktura hodiny se skládá z určitých článků, které nazýváme strukturními.

STRUKTURNÍ ČLÁNKY HODINY:

- 1. Úvod** (zahájení hodiny), v němž se podává motivace učiva, žáci jsou seznamováni s úkolem hodiny (popřípadě několika hodin).
- 2. Aktivizace dříve probraného učiva** potřebného k výkladu nového učiva.
- 3. Prvotní osvojování učiva.**
- 4. Upevňování a aplikace nového učiva na příkladech.**
- 5. Opakování a procvičování učiva.**
- 6. Shrnutí učiva (krátké souborné rekapitulace nových poznatků).**
- 7. Všestranné jazykové rozbor.**

8. Prověřování učiva.

4. 2. KOMPETENCE, KTERÉ ROZVÍJÍ A UPEVNĚJÍ HODINY JAZYKOVÉHO, LITERÁRNÍHO SLOHOVÉHO VYUČOVÁNÍ

- a) *k učení*: pozoruje, porovnává, posuzuje, vyvozuje závěry
- b) *k řešení problému*: nacházení shodných a odlišných znaků; volí vhodné způsoby řešení;
- c) *komunikativní*: formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu;
- d) *sociální a personální*: účinně spolupracuje ve skupině, ovlivňuje kvalitu společné práce;

3. Mezipředmětové vztahy: přírodověda, výtvarná výchova, hudební výchova

4. Průřezové téma: osobnostní a sociální výchova – přispívání k dobrým mezilidským vztahům ve třídě – respektování, podpora, pomoc.

5. Pomůcky: kartičky, tabule.

6. Metody, formy a prostředky.

4. 3. PŘEHLED ORGANIZAČNÍCH FOREM VÝUKY

1. Organizační formy podle vztahu k osobnosti žáka:

výuka individuální

výuka individualizovaná

výuka skupinová

výuka hromadná (kolektivní)

2. Organizační formy podle charakteru výukového prostředí:

výuka ve třídě nebo posluchárně

výuka v odborných učebnách a laboratořích

výuka v dílně

výuka na školním pozemku a v přírodě, terénu

apod.

výuka v muzeu, v koutku tradic apod.

učebně výrobní jednotka (učební den ve výuce)

vycházka a exkurze

domácí úlohy, úlohy pro samostatnou práci mimo

výuku

3. Organizační formy podle délky trvání:

vyučovací hodina (základní výuková jednotka)

zkrácená nebo prodloužená výuková jednotka

vysokoškolská přednáška, seminář, cvičení,

speciální kurz apod.

4. 4. STRUČNÁ OSNOVA HODINY

Fáze hodiny	Činnosti vedoucí k naplnění	Forma	Metoda	Čas	Did. prostředky
Úvod					
Hlavní část					
Závěr					

4. 4. 1. STRUKTURA HODINY

Datum:

Vyučovací předmět:

Český jazyk

Třída:

Tématický celek:

Téma:

Typ hodiny:

Cíl hodiny:

Vyučovací metody:

Učební pomůcky: tabule, učebnice, sešity, pracovní listy, slovníky

Struktura hodiny	Metodický postup	Poznámka
I. Organizační část	1. Přivítání žáků: 2. Kontrola přítomnosti žáků: 3. Zápis.	Čas: 3 min.
II. Motivace		Čas: 5 min.
III. Nové učivo		Čas: 10
		Čas:

IV. Práce s novým učivem	Pracovní list Cvičení, úkoly, testy. Učebnice: stranka 66-69.	25 min.
V. Domácí úkol		Čas: 1 min.
VI. Shrnutí hodiny		Čas: 1 min.

Podpis studenta:

Podpis učitele:

4. 4.2. FRAGMENT HODINY

Datum:
13.12.2023

Vyučovací předmět: *Český jazyk*

Třída: 7

Tématický celek: Význam slov

Téma: Synonyma

Typ hodiny: Nová učební látka

Cíl hodiny: Rozumět definicím synonym, antonym a homonym, jejich zvláštnostem

Vyučovací metody: Motivační (hra jako významný motivační činitel), fixační, diagnostická (samostatné vypracování pracovního listu), rozhovor, hodnocení, vysvětlování, praktické opakování.

Učební pomůcky: tabule, učebnice, sešity, pracovní listy, Slovník českých synonym

Sruktura hodiny	Metodický postup	Poznámka
I. Organizační část	1. Přivítání žáků: Dobrý den! Posad'te se! 2. Kontrola přítomnosti žáků: Řekněte mi prosím, kdo dnes chybí? 3. Zápis.	Čas: 3 min.

II. Motivace	1. Na dnešní hodině si zopakujeme slova jednoznačná a mnohoznačná. Co jsou slova jednoznačná, například? <i>Některá slova mají jen jeden význam, jsou jednoznačná. Bývají to</i> <i>Vlastní jména: Praha, Adéla, Miloš;</i> <i>odborné názvy: obratník, úsečka, příslovce;</i> <i>jiná slova: klubovna, obálka, míč.</i> A co je slova mnohoznačná? <i>Častěji má slovo několik významů, označuje více různých věcí. Taková slova nazýváme mnohoznačná.</i> <i>Mnohoznačná slova mají kromě významu základního další významy, které vznikly přenesením slova na věci, které se původní skutečnosti podobají nebo s ní nějak souvisí.</i>	Čas: 5 min.
III. Nové učivo	A teď otevřete všichni své sešity a zapište si prosím dnešní datum a téma. Třinactého prosince Třídní práce: Synonyma Nejprve připomeňme si co to je synonyma? <i>Slova se stejným nebo podobným významem se nazývají synonyma. Synonyma se vyskytují u různých slovních druhů.</i> Teď zapište si prosím do svých sešitů definici: <i>Synonyma též slova souznačná,</i> <i>jsou slova nebo slovní spojení se vzájemně stejným nebo podobným významem, která lze za určitých okolností zaměňovat.</i> <i>Dodávají jazyku bohatství, umožňují jemné odstínění významů v závislosti na kontextovém a stylistickém zabarvení.</i> Synonyma se liší i slohovým užitím. V řadách synonym se vyskytují vedle slov slohově neutrálních také slova se slohovým zabarvením. <i>Bývají to slova</i> <i>hovorová: moc (mnoho), kapánek (trochu),</i>	Čas: 10 min.

	<i>koukat</i> (dívat se); <i>knižní</i>: (omezená zejména na psaný projev): <i>pravit</i> (říci), <i>tázat se</i> (ptát se), <i>líce</i> (tvář); <i>básnická</i>: <i>ručej</i> (potok), <i>luna</i> (měsíc), <i>vesna</i> (jaro); <i>odborná</i>: <i>hmotnost</i> (váha), <i>čerpadlo</i> (pumpa). Spisovná slova mívají své protějšky v <i>nářečích</i> nebo v <i>obecné češtině</i>: <i>brečet</i> (plakat), <i>rež</i> (žito), <i>bečka</i> (sud), <i>zemaky</i> (brambory). V rámci této hodiny, vezmeme v úvahu i to, co to je antonyma a homonyma. Slova s opačným významem se nazývají antonyma. Slova, která stejně znějí, ale jejichž zcela odlišné významy spolu nesouvisí, nazýváme <i>homonyma</i>.	
IV. Práce s novým učivem	Pracovní list Cvičení, úkoly, testy. Kniha: stranka 66-69.	Čas: 25 min.
V. Domácí úkol	Zapište si prosím do sešitů domácí úkol. Na domácí úkol budete mít cvičení číslo 4 na stráně 67, cvičení číslo 7 na stráně 68 a cvičení číslo 11 na stráně 69.	Čas: 1 min.
VI. Shrnutí hodiny	Na dnešní hodině jsme si zopakovali synonyma, antonyma a homonyma. Pracovali jste všichni dnes velmi dobře. Všichni jste udělali úkoly rychle a správně a za to dostanete známky.	Čas: 1 min.

Podpis studenta:

Podpis učitele:

4. 4. 3. СХЕМА АНАЛІЗУ УРОКУ

“ ” 2024_рік

предмет

клас

Учитель

Мета контролю

Тема уроку:

Мета:

Тип уроку:

(засвоєння нових знань; засвоєння умінь і навичок; комплексне застосування знань, умінь та навичок; узагальнення та систематизація знань; контроль і корекція знань, умінь та навичок; комбінований урок тощо)

<u>Дотримання принципів навчання:</u>	<u>Реалізовано методи навчання</u>	<u>Застосовано засоби навчання:</u>
науковість; доступність; наочність; проблемність; самостійність учнів; активність учнів; системність і послідовність; урахування індивідуальних особливостей учнів; диференціація; інтеграція; свідомість, стійкість засвоєння знань, умінь та навичок; єдність освітніх, розвивальних, виховних функцій навчання.	Методи навчання: усний виклад матеріалу (розповідь, пояснення); бесіда; спостереження над мовою; робота з підручником; метод вправ. Методи навчання: пояснювально- ілюстративний; репродуктивний; проблемний виклад, частково- пошуковий; дослідницький. Інтерактивні методи.	таблиця; ілюстрація; ТЗН; картки; підручники; посібники; записи на дошці; інші. <u>Форми організації навчального процесу:</u> фронтальна; групова; індивідуальна; інші. <u>Форми виконання робіт:</u> усна; письмова; з місця; біля дошки; інші.

Зовнішня організація уроку своєчасність початку і кінця уроку; темп і тональність уроку; раціональна організація навчального часу; своєчасність запису до щоденника домашнього завдання; обсяг домашнього завдання, інструктаж; своєчасність виставлення оцінок, їх коментування.	<u>Висновки:</u>
<u>Організація навчальної діяльності</u> мотивація навчання; досягнення мети уроку; логічність і послідовність викладу; оптимальність структури уроку; раціональність використання методів, принципів, засобів навчання; культура мовлення учнів, учителя; рівень дисципліни.	<u>Висновки:</u>

<u>Організація опитування</u> (чітка, зрозуміла, недостатньо чітка, нечітка)																																																																																																		
<u>Кількість опитаних учнів</u>	<u>Кількість опитаних учнів</u>	<u>Кількісний і якісний аналіз навчання</u>																																																																																																
<table><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>																																																	<table><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>																																																	126.- 116.- 106.- 96.- 86.- 76.- 66.- 56.- 46.- 36.- 26.- 16.-
Усього:	Усього:																																																																																																	

Висновки, зауваження, пропозиції:

У педагогічну скарбницю:

Підсумкова оцінка діяльності вчителя:

Урок відвідав:

(прізвище, ім'я та по батькові; підпис)

4. 5. VZOR ŘÍPRAVY NA VYUČOVACÍ HODINU ČESKÉHO JAZYKA

1. Vzdělávací oblast: *Jazyk a jazyková komunikace*

Vzdělávací obor: *Český jazyk a literatura*

Tematický okruh: *Jazyková výchova*

Ročník: 5.

Předmět: *Český jazyk*

Časová dotace: *1 vyučovací hodina (45 minut)*

Téma vyučovací hodiny: *Tvoření slov*

Typ vyučovací hodiny: *Smíšený*

Výukové cíle:

Žák přečte s porozuměním uvedenou ukázkou.

Žák pracuje s textem při plnění úkolů v pracovním listě, během všestranného jazykového rozboru, při vyvozování nového učiva.

Žák rozliší slovo základové a odvozené.

TEXT

Chytrost a moudrost

Komu to myslí, ten je chytrý. Chytrost znamená totéž co inteligence.

Trochu jiný

význam má slovo chytráctví. Chytrák své chytrosti využívá k tomu, aby ostatní lidi

přechytračil, oklamal, napálil. Proto buďme chytří, aby nás chytráci nepřechytračili.

Kdo je chytrý, zdaleka ještě nemusí být moudrý. Moudrost v sobě obsahuje laskavost, toleranci a velkou životní zkušenost. Inteligenci člověk z velké části dědí po rodičích, k moudrosti musí zrát celé roky.

Jiří Žáček: Encyklopedie pro žáčky

Pozn.:

Ukázka je z učebnice *Český jazyk 5 pro základní školy*, SPN, s. 211 a byla použita v souvislosti s opakováním učiva 5. ročníku. Autoři k ní vytvořili tyto úkoly:

- a) Vypište slova příbuzná se slovem *chytrý* a určete jejich kořen.
- b) Vypište tvary slova *chytrý* a určete jejich koncovky. Došlo k nějaké změně v kořeni slova?
- c) Jak bylo utvořeno slovo *přechytračil*? Určete u tohoto slova předponu, kořen, příponu a koncovku.
- d) Je v textu slovo s dvěma příponami?
- e) Najděte v textu synonyma slov *chytrost* a *ošidit*.

Rozvíjené a upevňované kompetence:**• k učení:**

Žák pozoruje, porovnává, posuzuje, vyvozuje závěry.

Žák vyhledá v textu potřebné informace.

• k řešení problémů

Žák nachází shodné a odlišné znaky, volí vhodné způsoby řešení.

• komunikativní:

Žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vhodně argumentuje. Vyjadřuje se souvisle a kultivovaně.

• sociální a personální:

Žák účinně spolupracuje ve dvojici, ovlivňuje kvalitu společné práce.

Mezipředmětové vztahy: přírodověda (sova), matematika (kružnice, průnik, společné body), výtvarná výchova (obrázek sovy), slohové vyučování – např. popis nebo zjistit o sově co nejvíce informací a představit je ostatním žákům formou mluvního cvičení.

Průřezové téma: osobnostní a sociální výchova - přispívání k dobrým mezilidským vztahům ve třídě (respektování názoru spolužáků, vzájemná pomoc a podpora).

Pomůcky: text s úkoly¹ pro každého žáka, papír A4 pro dvojici

Metody: slovní (práce s textem, dialogické metody), didaktická hra

Formy: individuální (samostatná práce), hromadná, skupinová

Pojmová analýza:

- *nové pojmy:* slovo základové, slovo odvozené
- *opakování pojmů:* stavba slova (kořen, předpona, přípona, koncovka)
- *doplňující pojmy:* slovotvorný základ, slovotvorný prostředek (formant)

II. Struktura vyučovací hodiny

1. Úvod

Časová dotace: 2 minuty

- Nejprve žáky seznámím s náplní vyučovací hodiny. Poté rozdám každému z nich následující text s úkoly.

Chytrost a moudrost

Komu to m_slí, ten je chytrý. Chytrost znamená toté_co inteligence.

Trochu jiný význam má slovo chytráctví. Chytrák své chytrosti v_užívá k tomu, aby ostatní lidi přechytračil, oklamal, napálil. Proto bud'me chytrí, aby nás chytráci nepřechytračili.

Kdo je chytrý, zdaleka ještě nemusí b_t moudrý. Moudrost v sobě

obsahuje laskavost, toleranci a velkou životní zkušenost. Inteligenci člověk z velké části dědí po rodičích, k moudrosti musí zrát celé roky.

Jiří Žáček: Encyklopedie pro žáčky

2. Hlavní část

- Čtení s porozuměním

Časová dotace: 6 minut

- K uvedené ukázce budou žáci plnit tyto úkoly:

a) *Přečtěte si pozorně následující text.*

b) *Rozhodněte na základě přečtené ukázky, zda jsou uvedená tvrzení pravdivá, či nepravdivá.*

Chytrý člověk je vždy moudrý. ANO – NE

Intelligence a chytrost jsou slova opačného významu. ANO – NE

Moudrost nedědíme po rodičích. ANO – NE

Slova *chytrost* a *chytráctví* jsou synonyma. ANO – NE

c) *Vyplývá, či nevyplývá uvedená informace z textu?*

Moudrost se ukrývá v příslovích, rčeních a pořekadlech. ANO – NE

• Po dokončení samostatné práce žákům sdělíme, že si zahrají na učitele.

Žáci si společně s pomocí učitele zkontrolují své odpovědi.

▪ **Rozvíjení komunikativní kompetence**

Časová dotace: 7 minut

• Text dále využijí k rozvíjení komunikativní kompetence. Pokládám žákům

postupně následující otázky:

a) O jakém člověku říkáme, že je laskavý? (*soucítí s potřebami druhých, vždy ochotný pomoci*)

b) O jakém člověku říkáme, že je tolerantní? (*shovívavý k názorům, právům, nedostatkům ap. jiných*)

c) Dokážete uvést nějaký příklad z běžného života nebo literatury, kdy někdo někoho přechytračil? (*např. Chytrá horákyně*)

d) Která/é z uvedených vět vyjadřuje/í, že je někdo chytrý? *Má pod čepicí.*

x Má v jednom prstě víc, než jiný v celém těle. x Neumí do pěti napočítat. (1. a 2. věta)

e) Které zvíře je symbolem moudrosti? Řekni, co o ní víš. (*např. Sova je noční pták.*)

• Žáci hlásí se.

▪ Všestranný jazykový rozbor

Časová dotace: 9 minut

• V souvislosti s všestranným jazykovým rozbořem pokládáme řákům otázky a zadáváme úkoly, které se sice k ukázce *Chytrost a moudrost* vztahují, ale zaměřujeme je na procvičování a upevňování učiva českého jazyka. Žáci odpovídají v lavici, některé odpovědi chodí psát na tabuli.

- a) Je v textu více vět jednoduchých, nebo souvětí? (*5 souvětí, 3 věty jednoduché*)
- b) Napište vzorec posledního souvětí v textu. (*V1, V2.*)
- c) Zařaďte podtržená slova v textu ke slovním druhům. (*ten – zájmeno, trochu – příslovce, chytří – přídavné jméno, v – předložka, a – spojka*)
- d) U tučně vyznačených slov určete mluvnické kategorie, případně zařaďte podstatné jméno ke vzoru. (*obsahuje – osoba 3., číslo jednotné, způsob oznamovací, čas přítomný; moudrosti – 3. pád, číslo jednotné, rod ženský, vzor kost*)
- e) Jsou v textu slovesa v jiném způsobu než oznamovacím? Pokud ano, uveďte příklad. (*bud'me – způsob rozkazovací*)
- f) Doplňte neúplná slova a pravopis odůvodněte.
- g) Nahraďte slovo *ostatní* slovem podobného významu. (*jiné, druhé*)

▪ Vyvození nového učiva

Časová dotace: 15 minut

• Žáci obdrží do dvojice papír velikosti A4, na který nakreslí dvě kružnice tak, aby se protínaly ve dvou bodech a vznikl průnik kružnic . První z kružnic si označí písmenem **A**, druhou písmenem **B** a jejich průnik písmenem **C**. Kružnice předkreslí na tabuli. Současně jsou na tabuli napsaná tato slova:

*A. chytrý, hloupý, tuhý, rychlý, krutý,
hravý, rovný, nutný*

B. chytrost, hloupost, tuhost, rychlost,

krutost, hravost, rovnost, nutnost

- Úkolem žáků je dobře si obě skupiny slov prohlédnout. Následně do kružnice **A** vepíší všechny společné znaky první skupiny slov a do kružnice **B** všechny.

Do průniku **C** pak vepíší všechny znaky, které jsou **shodné pro obě skupiny**.

(skupina A: přídavná jména, rod mužský, všechna končí koncovkou –ý, jsou to přídavná jména tvrdá, jsou v prvním pádě, skloňují se podle vzoru mladý, jsou to slova dvojslabičná, začínají na tvrdou souhlásku;

skupina B: podstatná jména, rod ženský, 1. pád, jsou bez koncovky, skloňují se podle vzoru kost, jsou zakončena na –ost, jsou dvojslabičná, začínají na tvrdou souhlásku)

průnik C: slova ohebná, 1. pád, číslo jednotné, všechna začínají na tvrdou souhlásku, jsou dvojslabičná, dvojice slov mají stejnou část slova)

Žáci diktují jednotlivé informace ze svých listů. Na základě společné diskuze opravujeme případné chyby, eventuálně se snažíme najít další znaky, které žáci neuvedli.

- Poté vyvodíme, že slovům ze skupiny **A** říkáme *slova základová*. Tuto informaci také zapíšeme na tabuli do kružnice A (žáci si ji doplní do svých archů). Následně žákům pokládáme otázky typu: *Jak říkáme člověku, který je chytrý, hloupý, rychlý? (chytrák, hlupák, rychlík)*. Vysvětlíme, že těmto nově vzniklým slovům říkáme *slova odvozená (slova, která jsou utvořena ze slov základových)*. Hned na to položím žákům otázku: „*Dokáže mi někdo z vás říct, jak říkáme slovům ze skupiny B?*“ Jedná se také o slova odvozená a tuto skutečnost doplníme do výčtu znaků kružnice B.

- Pokusíme se, aby žáci přišli na skutečnost, že slova základová a odvozená mají společnou část: Např. *Co ještě mají společné slova chytrý a chytrost, hloupý – hloupost, tuhý – tuhost apod.?*

Vyvodíme, že části, kterou má slovo základové a odvozené společnou, říkáme **slovotvorný základ** (*část slova, která se při tvorbě slov stává základem slova nově utvořeného*). Ostatní části označujeme jako **slovotvorný prostředek** (*část slova, kterou bylo slovo ze základového slova utvořeno – předpona, přípona, koncovka*).

- Zeptáme se žáků, zda v našem textu o chytrosti a moudrosti dokáží vyhledat slovo základové pro takové odvozené slovo, které označuje název vlastnosti a je vytvořené slovotvorným prostředkem **-ost** (*základové slovo: **chytrý**, odvozené slovo: **chytr**ost; základové slovo **moudrý**: odvozené slovo **moudr**ost*) Poté je u těchto slov nechám vyznačit slovotvorný základ.

▪ Upevňování nového učiva

Časová dotace: 3 minuty

- Žáky rozdělíme do skupin po 3–4. Každá skupina dostane stejný úkol, abychom mohli výsledky práce porovnat.

Jak se jmenuje ten, kdo loví ryby – peče housky – opravuje zámky – umí postavit zeď – prodává v obchodě – řídí autobus – stará se o školu – hraje hokej – pracuje v zahradě?

Vytvořená slova napíšeme na tabuli a podtrhneme u každého z nich slovotvorný základ.

*(rybář, **pek**ař, zá**me**čník, zed**n**ík, **prod**avač, řid**i**č, škol**n**ík, **hokej**ista, zahrad**n**ík)*

3. Závěrečná část:

Časová dotace: 3 minuty

- Na závěr proběhne diskuse celé třídy. Žáci se mohou vyjádřit k tomu, jak se jim pracovalo ve skupině, která část hodiny byla pro ně nejzajímavější, zda bylo pro ně něco příliš obtížné apod.

Návrh na domácí úkol:

Vytvořte od uvedených slov názvy osob:

a) podle toho, čím se zabývají:

hodiny, papír, klenot, křížovka, kožešina, ryba, houba, zlato, mléko, les, rybník;

b) podle toho, kde žijí:

vesnice, Praha, Brno, Evropa.

Řešení:

a) hodinář, papírník, klenotník, křížovkář, kožešník, rybář, houbař, zlatník, mlékař, lesník, rybníkář;

b) vesničan, Pražan, Brňan, Evropan.

4.2.1 Hodnocení realizace vyučovací hodiny

Žák čte s porozuměním

přiměřeně náročné texty potichu i nahlas.

Žák posoudí na základě přečteného textu pravdivost/nepravdivost tvrzení. a č. 3: Žák posoudí, zda daná informace vyplývá/nevyplývá z textu.

Vyhodnocení dalších úkolů a práce ve vyučovací hodině

Žáci neměli problém s žádným úkolem jazykového rozboru.

Pouze u druhého úkolu *Napište vzorec posledního souvětí v textu* jim bylo nutné vysvětlit zadání a uvést příklad.

Při vyvození učiva žáci dokázali vyjmenovat všechny znaky skupin slov. Společně jsme správně formulovali pouze jednu informaci patřící do průniku kružnic, a to *dvojice slov mají stejnou část slova*. Žáci tuto skutečnost pojmenovávali jako „*slova jsou si velmi podobná, mají stejný význam*“.

Vyvození nového učiva bylo proto pro ně velmi snadné a přehledné, což sami žáci potvrdili při závěrečné diskusi.

Žáci dokázali nové poznatky aplikovat při plnění následujících úkolů, předpokládáme tedy, že učivo jim bylo dostatečně vysvětleno.

4. 6. JAZYKOVÉ ROZBORY

1. Rozbor fonetický
2. Rozbor slootovorný
3. Rozbor morfematický
4. Rozbor slovnědruhový a tvaroslovný
5. Rozbor syntaktický
6. Komplexní jazykové rozbor.

4. 6. 1. ROZBOR FONETICKÝ

Hlásky můžeme popisovat a třídit z hlediska jejich *tvoření, artikulace*,
Základní rozlišení hlásek – rozlišení na samohlásky (k nimž se připojují i dvojhlásky) a souhlásky.

Samohlásky

Jsou tóny (dají se samostatně zpívat).

V češtině jich máme 5: *a, e, i (y), o, u.*

Mohou být krátké i dlouhé (*á, é, í/ý, ó, ů/ú*).

Samohlásky (vokály) povaha tónů- při jejich vyslovování se proud vzduchu, který rozkmitá hlasivky, neklade do cesty žádná překážka- rozdíl mezi nimi důsledkem různého *místa artikulace*

Souhlásky jsou šumy .

V češtině je to zbytek abecedy: *b, c, d, d', f, g, h, ch, j, k, l, m, n, ň, p, q, r, ř, s, š, t, t', v, w, x, z, ž.*

Souhlásky (konsonanty)- mluvidla vytvářejí výdechovému proudu překážku. Rozdíly vyplývají především z toho, která část mluvidel volnému proudění brání a jaký je charakter překážky

Slabikotvorné R a L

Souhlásky R a L jsou slabikotvorné pouze ve slabikách, kde chybí samohláska: *vlk, mr-kev, smrk, kr-ko-vič-ka, dr-voš-těp, hr-nec.*

Postup fonetického rozboru

1. Fonetické určení hlásek (samohlásek, souhlásek).
2. Hláskové alternace samohlásek, souhlásek, hláskových skupin.
3. Místo alternace.
4. Historické příčiny alternace.
5. Varianty slova:

5.1. Hláskové varianty

- a) *samohlásky různé kvantity*: déšť – dešť, dvěře – dveře, slévač – slevač, brankář – brankař, rozstříhat – rozstříhat, umývadlo – umyvadlo)
 - b) *samohlásky různé kvality*: polévka – polívka, řepa – řípa, okénko – okýnko, hřmět – hřmít, kůžka – kožka, hejl – hýl, strouha – struhac)
 - c) *samohláska a nula (prázdné místo)*: více – víc, dále – dál, jako – jak, ihned – hned)
- souhlásky: kovoryjec – kovorytec, čistění – čištění

4. 6. 2. SLOVOTVORNÝ ROZBOR

Cílem slovotvorného rozboru je zjistit slovotvornou stavbu utvořeného (fundovaného) slova. Ta se zakládá na dvou základních částech (jednočlenných nebo vícečlenných): na slovotvorném základě a formantu. Obě části rozlišíme, porovnáme-li utvořené slovo s jeho slovem (bezprostředně) základovým/slovy základovými: *přístav/ní - přístav, vysok/o/škol/ský*
- *vysoká škola*.

Podle počtu základových slov a charakteru slovotvorného formantu určíme slovotvorný způsob a (v jeho rámci) slovotvorný postup (včetně typu slovotvorné úpravy). Jako součást slovotvorného formantu uvádíme případné hláskové změny, ke kterým při slovotvorném procesu došlo. Je-li základové slovo samo utvořené, opakujeme rozbor, dokud nedospějeme ke slovu (synchronně) neutvořenému: *odbarvovač*
- *odbarvovat - odbarvit - barvit - barva*,

- *horolezecký* - *horolezec* - *hory* + *lézt*.

Pro přehlednější a snazší vydělování slovotvorných základů a formantů při slovotvorném rozboru píšeme utvořená a základová slova v řádcích pod sebe, do sloupce (morfém pod morfém). Tvarotvorné morfémy (koncovky) dáváme do závorky (nejsou-li samy o sobě slovotvornými formanty).

Odvozování

Nové slovo vznikne odvozením z jiného, tzv. základového slova pomocí předpon, přípon a koncovek.

ryba → *rybička* (odvození pomocí přípony)

let → *výlet* (odvození pomocí předpony)

páv → *paví* (odvození pomocí koncovky)

řeč → *výřečný* (odvození pomocí předpony i přípony)

Skládání

Nové slovo vznikne spojením dvou nebo více základových slov. Někdy tato dvě slova bývají spojena pomocí -o- nebo -e- (*velkoměsto*, *dějepis*).

zvukovod (*zvuk* + *vodit*)

pravděpodobně (*podobně* + *pravda*)

okamžik (*mžik* + *oko*)

černobílý (*černá* + *bílá*).

ochuzený ochudit chudý	derivate: transfixe derivate: prefixace, transfixe	<i>ochuzen-, -ý chud-, o-, -i(t)</i>
souhrnně souhrnný souhrn hrnout	derivate: sufixace derivate: sufixace derivate: prefixace, transfixe	<i>souhrnn-, -ě souhrn-, -n(ý) hrn-, sou-, -o</i>
vyšetřovatel vyšetřovat vyšetřit šetřit	derivate: sufixace derivate: transfixe derivate: prefixace	<i>vyšetřova-, -tel(0) vyšetř-, -ova(t) šetři(t), vy-</i>
plavecký plavec plavat	derivate: sufixace derivate: sufixace	<i>plavec-, -sk(ý) (-c- + -ský > -cký) plav-, -ec(0)</i>
snižování snižovat snížit nizký	derivate: sufixace derivate: transfixe derivate: prefixace, desuffixace, transfixe	<i>snižová-, -n(í) (a > á) sniž-, ova- (í > i) níz-, s-, - i(t) (z > ž)</i>
zodpovědnost zodpovědný zodpovědět odpovědět povědět vědět	derivate: sufixace derivate: sufixace derivate: prefixace derivate: prefixace derivate: prefixace	<i>zodpovědn-, -ost(0) zodpověd-, n(ý) odpovědě(t), z- povědě(t), od- vědě(t), po-</i>
desetiletí deset let	kompozice, transfixe	<i>deset- + let-, -l-, -l</i>
rychlopalný rychle pálit rychlý	kompozice, sufixace derivate: sufixace	<i>rychl- + pal-, -o-, -n(ý) (á > a) rychl-, -e</i>

4. 6. 3. MORFEMATICKÝ ROZBOR

Cílem morfematického rozboru je identifikovat (vyčlenit) všechny *morf(ém)y*, z nichž se skládá dané slovo nebo slovní tvar, a určit, o které typy morf(ém)ů v konkrétních případech jde.

Příručky obvykle doporučují při morfematickém rozboru, tj. při identifikaci jednotlivých morfů, postupovat od konce slova nebo slovního tvaru k jeho začátku, v zásadě to však není nutné. Je možné postupovat též „jistotní“ metodou, tj. identifikovat nejdříve ty morf(ém)y, jejichž identitou jsme si zcela jisti.

Pro správné provedení morfematického rozboru konkrétních slovních tvarů nebo slov je užitečné znát obecnou morfematickou strukturu jed-

notlivých tvarů, tj. pořadí konkrétních typů morfémů, z nichž se daný typ slova nebo slovního tvaru musí (a může) skládat.

Předpona, kořen, přípona, koncovka

Slovo je sestavené z předpony, kořenu, přípony a koncovky.

Ne vždy se ale skládá z těchto všech částí. V každém slově se nachází pouze kořen.

Kořen slova

Nese základní význam slova.

Je to největší společná část všech slov významově příbuzných (průlet, letiště, letadlo, zálet).

Je to jádro slova, na které se věší předpony a přípony, které zužují nebo upřesňují význam slova (hra, vý-hra, hra-vý, hra-čk-a, vy-hra-n-ý).

Předpona

Je část slova umístěná před kořenem.

Upřesňuje význam slova.

zá-pis, **ú**-pis, **před**-pis

Přípona

Je část slova připojená za kořen slova.

Upřesňuje význam slova.

vin-**ík**, vin-**ice**, vin-**n**-ý, vin-**i**-t

Koncovka

Je umístěna na úplném konci slova (až za příponou, pokud přípona ve slově je).

Koncovky jsou:

pádové (kočk-a, bez kočk-y, ke kočc-e, vídím kočk-u, volám kočk-o!, o kočc-e, s kočk-ou),

rodové (dělal-ø, dělal-a, dělal-o, mlad-ý, mlad-á, mlad-é, ukraden-ø, ukraden-a, ukraden-o),

osobní (dělá-m, dělá-š, dělá-ø, dělá-me, dělá-te, dělaj-í, dělej-ø!, dělej-me!, dělej-te!),

infinitivní (děla-t, uči-t, pí-t).

4. 6. 4. ROZBOR SLOVNĚDRUHOVÝ A TVAROSLOVNÝ

PODSTATNÁ JMENA

Postup:

- konkrétní (názvy osob, zvířat, věcí):
- obecná (*člověk*)
- vlastní (*Pavel*)
- abstraktní (názvy vlastností, činností, dějů)

Určujeme:

Rod - mužský - maskulinum (*ten strom*)

ženský - femininum (*ta řeka*)

střední - neutrum (*to slunce*)

Číslo - jednotné (*kotě*)

- podstatná jména hromadná (*dříví, kamení*)
- mají tvar jednotného čísla, ale znamenají více věcí téhož druhu
- podstatná jména látková (*mléko, voda*)
- označují látku bez zřetele na množství
- podstatná jména pomnožná (*kamna, dveře*)
- mají tvar množného čísla, ale mohou označovat i jednu věc
- množné (*kořata*)

Pád

Vzor - rod mužský životný - *pán, muž, předseda, soudce*

- rod mužský neživotný - *hrad (les), stroj*

- rod ženský - *žena, růže, píseň, kost*

- rod střední - *město, moře, kuře, stavení*

Přechod mezi vzory kost a píseň 2.sg 1.,4.,5.pl 3.pl 6.pl 7.pl 1. -i -i -em -ech -mi

KOST, věc, řeč, část, hrst, srst, bolest, -ost

2. -i -i -em/-ím -ech/-ích -mi -st (pěst, mast, pelest, past...), -t' (oběť), -d' (zed'),
paměť, závěť (7.pl -tmi/-ťmi)

3. -i -i -em/-ím -ech/-ích -emi **moc, pomoc, velmoc, nemoc, pravomoc**

4. -i -i -ím -ích -mi *step, otep, smrt, myš, veš, hrud', směs, plet', měd', odpověď*
(7.pl -dmi/-d'mi)
5. -i -i -ím -ích -emi *noc, ves, mysl, chut', sůl, lež, mosaz, raz...*
6. -i/-e -i/-e -ím -ích -emi *čtvrť, čeled', žerd', hut', nit', pečet', perlet', závrat', trat', ocel...*
7. -i/-e -i/-e -ím -ích -emi/-mi *lod'*
8. -e -e -ím -ích -emi
PÍSEŇ, tvář, obec, závěj, poušť, konev, drůbež...

PŘÍDAVNÁ JMÉNA - ADJEKTIVA

Postup:

určujeme

Rod	- shoduji se s rodem, číslem a pádem podstatného jména, na	
Číslo		
Pád	- tvrdá přídavná jména	- <i>mladý, mladá,</i> <i>mladé</i>
Vzor	- ve tvaru složeném - ve tvaru jmenném měkká příd. jména	- <i>mlád, mláda,</i> <i>mlado</i>
	- přivlastňovac í příd. jm.	- <i>otcův, otcova,</i> <i>otcovo</i> <i>-matčin, matčina,</i> <i>matčino</i>

- Druh** - **tvrdá** - 1.pád j.č.koncovky: -ý, -á, -é (*zlý muž, zlá žena, zlé dítě*)
- **měkká** - 1.pád j.č.koncovka -í (*psí ocas, psí bouda, psí oko*)
- **přivlastňovací** - *otcův, otcova, otcovo*
- *matčin, matčina, matčino*

Stupeň

1.stupeň pozitiv

rychlý vděčný prudký hezký

2. stupeň

komparativ

3. stupeň

superlativ

(-ejší, -ější, -ší, -í)	(nej-)
rychlejší	nejrychlejší
vděčnější	nejvděčnější
prudší	nejprudší
hezčí	nejhezčí

Nepravidelné stupňování

dobrý - lepší,

zlý - horší,

velký - větší,

malý - menší.

ZÁJMENA

Postup:

třídění zájmen: *osobní, rodová, přivlastňovací, bezrodá, ukazovací, tázací, vztažná, neurčitá, záporná, vymezovací*

ZÁJMENA - PRONOMINA	
- Zájmena zastupují podstatná jména nebo na ně ukazují. - Jsou to slova ohebná, skloňují se.	
určujeme:	
a) Pád	
b) Číslo	
c) Rod	
d) Vzor	- bezrodá (já, tv, mv, vv, se) - mají zvláštní skloňování - rodová - záimenné skloňování - tvrdý vzor ten - měkký vzor náš - složené skloňování mladý, jarní
e) Druh	- osobní: já, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony, ona, zvrátne se - přivlastňovací: můj, tvůj, jeho, její, náš, váš, jejich, zvrátne svůj - ukazovací: ten, tento, tehle, onen, takový, týž, tentýž, sám - tázací: kdo, co, jaký, který, čím - vztažná: kdo, co, jaký, který, čím, jenž - neurčitá: někdo, něco, některý, nějaký, něčí; ledakdo; kdokoli; kdosi, cosi, kterýsi, jakýsi, čísi; leckdo, lecco, leckterý; každý, všechen - záporná: nikdo, nic, nijaký, ničím, žádný

Skloňování: zájmenné — ten, náš, adjektivní — jaký, takový, žádný, ..., její, čím, ... zvláštní — já, ty, my, vy, on, se, kdo, co.

ČÍSLOVKY - NUMERALIA

Postup:

určujeme:

Pád

Číslo

Rod

Vzor - základní

- *jeden* jako *ten* (zájmenné skloňování)

dva, oba: 2. a 6. pád - *dvou, obou*

3. a 7. pád - *dvěma, oběma*

-*tři, čtyři* podle vzoru *ko*st:

7. pád - *třemi*, 2. pád - *čtyř*

-*sto (město), tisíc (stroj), milion (hrad), miliarda (žena)*

- **řadové**

- podle vzorů příd. jmen: *jarní (třetí), mladý (pátý)*

- **druhové**

- podle vzorů příd. jmen *jarní (trojí), mladý (paterý)*

- **násobné**

zakončené na -krát (třikrát): neskloňují se

zakončené na -násobný (trojnásobný): podle *mladý*

Druh

určité

neurčité

- **základní** *tři, pět* *několik, málo*

- **řadové** *třetí, pátý* *několikátý*

- **druhové** *trojí, paterý* *několikerý*

- **násobné** *třikrát,* *nekolikrát,*
 pětkrát *několikanásobný*

určité *pět, paterý, pateré, patero, pětice, pátý, pětkrát, pětimilionový,*

oba jediný, pětina (bez počítaného předmětu)

základní, souborové, druhové, řadové, násobné,

neurčité několik, několikery, několikeré, několikero, několikátý, několikrát, několikamilionový.

Skloňování číslovek adjektivní:

tvrdé: druhý, čtvrtý, dvojnásobný, ...

měkké: první, tisící, dvojí, ...

kombinované: dvoje, paterý,

zájmenné: jeden

substantivní: sto, milion, tisíc, polovina, čtvrt, čtvero, ..

zvláštní: tři, čtyři dva, oba 5-99, kolik, mnoho:

2 tvary nesklonné: půl, čtvrt, pár, sto.

4. 6 .4. 1. PŘÍKLADY MORFOLOGICKÉHO ROZBORU JMEN

Včera jsem otevřel spodní přihrádku toho starého stolku, o kterém jsem Ti už před nějakými čtyřmi lety psal, a našel jsem v ní nejen několik babiččinych pytlů na sušené byliny a dvoje kleště, s jakými si děti hrají na průvodčí, ale taky cínového vojáčka - svou nejmilejší hračku z dětství.

spodní - adj., akuz. sg. f., vzor „jarní“

přihrádku - subst., akuz. sg. f., vzor „žena“

toho - zájm. ukaz., gen. sg. m. i., vzor „ten“

starého - adj., gen. sg. m. i., vzor „mladý“

stolku - subst., gen. sg. m. i., vzor „hrad“

kterém - zájm. vztažné, lok. sg. m. i., vzor „mladý“

Ti - zájm. os. pro 2. os., dat. sg., bezrodé

nějakými - zájm. neurč., instr. pl. n., vzor „mladý“

čtyřmi - čísl. urč. zákl., instr. pl. n., vzor „kost“

lety - subst., instr. pl. n., vzor „město“

ní - zájm. os. pro 3. os., lok. sg. f., vzor „náš“

několik - čísl. neurč. zákl., akuz., bezrodá

babiččiných - adj., gen. pl. m. i., vzor „matčin“

pytlů - subst., gen. pl. m. i., vzor „stroj“

sušené - adj. slovesné, akuz. pl. f. pas. ipf., vzor „mladý“

byliny - subst., akuz. pl. f., vzor „žena“

dvoje - čisl. urč. soub., akuz. pl. f., vzor „náš“

kleště - subst., akuz. pl. f., vzor „píseň“

jakými - zájm. vztažné, instr. pl. f., vzor „mladý“

děti - subst., nom. pl. f., vzor „kost“

průvodčí - subst., akuz. pl. m. a., vzor „jarní“ („průvodčí“)

cínového - adj., akuz. sg. m. a., vzor „mladý“

vojáčka - subst., akuz. sg. m. a., vzor „pán“

svou - zájm. přivl. zvrtné, akuz. sg. f., zde vzor „mladý“

Slovesa - Verba

Postup:		
- Slovesa vyjadřují činnost (pracovat), stav (ležet) nebo změnu stavu (zčervenat). - Jsou to slova ohebná, časují se.		
Určujeme:		
a) Osobu	1. já 2. ty 3. on, ona, ono	1. my 2. vy 3. oni, ony, ona
b) Číslo	- jednotné - množné	- singulár (dělám) - plurál (děláme)
c) Čas	- přítomný - minulý - budoucí	- přezens (dělám, děláme) - préteritum (dělal jsem, dělali jsme) - futurum (budu dělat, budeme dělat)
d) Způsob	- oznamovací - rozkazovací - - podmiňovací	- indikativ (dělám, děláme) - imperativ (dělej!, dělejme!) - kondicionál (dělal bych, dělali bychom)
e) Rod	- činný - trpný	- aktivum - podmět je průvodcem děje (vidím, viděl jsem, budu vidět) - pasivum - podmět není průvodcem děje (jsem viděn, byl jsem viděn, bud' viděn)
f) Vid	- nedokonavý - dokonavý	- vyjadřuje děj probíhající, neohraničený v přítomném, minulém nebo budoucím čase (roste, rostl, poroste) - vyjadřuje děj ohraničený v minulém nebo budoucím čase (sedl jsem si, sednu si)
g) Třidu		
h) Vzor		

SLOVESA -TRÍDY AVZORY		
1.	- koncovka	osobě jednotného čísla -e
třída	ve 3	
- tvrdé:	<u>nese</u> (nesl),	<u>bere</u> (bral)
- měkké:	<u>maže</u> (mazal),	<u>peče</u> <u>umře</u> (umřel) (pekl)
2.	- koncovka	osobě jednotného čísla -ne
třída	ve 3	
- tvrdé:	<u>tiskne</u> (tiskl),	<u>mine</u> <u>začne</u> (začal) (minul),
3.	- koncovka	osobě jednotného čísla -je
třída	ve 3	
- tvrdé:	<u>kryje</u> (kryl),	<u>kupuje</u> (kupoval)
4.	- koncovka ve	osobě jednotného čísla -í
třída	3	
-	<u>prosí</u>	<u>trpí</u> <u>sází</u> (sázel)
tvrdé:	(prosil),	(trpěl),
5.	- koncovka	osobě jednotného čísla -á
třída	ve 3	
	<u>dělá</u>	

MLUVNICKÉ KATEGORIE SLOVES:

osoba — 1., 2., 3.

číslo -. singulár, plurál,

čas — prézens, préteritum, futurum

způsob — indikativ, imperativ, kondicionál (přít., min.)

rod — aktivum, pasivum (opisné, zvrtné)

vid perfektivum, imperfektivum;

násobenost, nenásobenost

Třídění sloves

I. podle kmene přítomného: 1. tř., 2. tř., 3. tř., 4. tř., 5. tř.;

-e, -ne, -je, -i, -á:

Nepřavidelná slovesa: *být, chtít, jíst, vědět, vidět, mít, jít*

3. tř., 4. tř., 5. tř., 6. tř. -e/ě -i -a -ova trpět sázet prosit volat mazat brát kupovat.

4. 6. 4. 2. PŘÍKLADY MORFOLOGICKÉHO ROZBORU SLOVES

Víte, co je v naší firmě nového? Starost o zákazníky jsme soustředili do jednoho místa. V novém zákaznickém centru na náměstí nás můžete navštívit od pondělí do pátku 9.00-17.00. Pečujete o váš komfort, jsme v centru připraveni sjednat s vámi novou smlouvu, změnit údaje ve stávající smlouvě i přijmout platbu. Kdybyste potřebovali poradit, rádi se vám budeme věnovat. Přijdete-li k nám, neprohloupíte. Neváhejte, těšíme se na vaši návštěvu.

víte - VF, 2. os. pl. ind. prez. akt. ipf., atem. sloveso

je - VF, 3. os. sg. ind. prez. akt. ipf., atem. sloveso

soustředili jsme - VF, 1. os. pl. ind. pret. akt. pf. m. a., 4. tř., vzor „prosí“ (příč. min. + prez. tvar pom. slovesa)

můžete - VF, 2. os. pl. ind. prez. akt. ipf., 1. tř., vzor „peče“

navštívit - Vlnf, infinitiv, akt. pf., 4. tř., vzor „prosí“

pečujete - Vlnf, přech. přít., pl. akt. ipf. m. a., 3. tř., vzor „kupuje“

jsem připraveni - VF, 1. os. pl. ind. prez. pas. pf. m. a., 4. tř., vzor „prosí“ (příč. trp. + prez. tvar pom. slovesa)

sjednat - Vlnf, infinitiv, akt. pf., 5. tř., vzor „dělá“

změnit - Vlnf, infinitiv, akt. pf., 4. tř., vzor „prosí“

přijmout - Vlnf, infinitiv, akt. pf., 2. tř., vzor „začne“

potřebovali byste - VF, 2. os. pl. kond. přít. akt. ipf. m. a., 3. tř., vzor „kupuje“ (příč. min. + kond. tvar pom. slovesa)

budeme se věnovat - VF, 1. os. pl. ind. fut. akt. ipf., 3. tř., vzor „kupuje“ (inf. akt. + fut. tvar pom. slovesa)

přijdete - VF, 2. os. pl. ind. prez. (význ. bud.) akt. pf., 1. tř., neprav

neprohloupíte - VF, 2. os. pl. ind. prez. (význ. bud.) akt. pf., 4. tř., vzor „prosí“

neváhejte - VF, 2. os. pl. imp. akt. ipf., 5. tř., vzor „dělá“

těšíme se - VF, 1. os. pl. ind. prez. akt. ipf., 4. tř., vzor „prosí“

NEOHEBNÉ SLOVNÍ DRUHY

PŘÍSLOVCE - ADVERBIA

Postup:

- Přísllovce vyjadřují bližší okolnosti dějů a vlastností:

místo (tam)

čas (pozdě)

způsob (dobře)

příčinu nebo důvod (proto)

stupeň vlastnosti nebo míru věci (velmi, dost)

- Jsou to slova neohebná.

Stupňování:

1. stupeň

pozitiv

2. stupeň

komparativ

(-ěji, -ěji, -e)

3. stupeň

superlativ

(nej-)

lehce

lehčeji

nejlehčeji

levně

levněji

nejlevněji

daleko

dále

nejdále

PŘEDLOŽKY - PREPOZICE

- Postup :

- Předložky se pojí s **podstatnými jmény** (k příteli), **zájmeny** (od něho) **nebo číslovkami** (bez dvou) a vytvářejí s nimi **předložkové vazby**. Tyto vazby vyjadřují různé okolnosti a vztahy (místo, čas, způsob, příčinu, aj.). Předložka se pojí s určitým pádem (nebo s více pády), a určuje tak pád slova (k příteli - 3. pád)
- Jsou to slova neohebná.

-

SPOJKY - KONJUNKCE

Postup :

Spojky **spojují jednotlivé větné členy nebo věty.**

Spojky (konjunkce).

Spojky souřadící:

vztah slučovací

vztah stupňovací

vztah odporovací (adverzatívni)

vztah alternativní/vylučovací

vztah vysvětlovačí

souřadící (a, i, ani, nebo, ale, avšak, ...)

spojují větné členy nebo věty v souřadném vztahu (*Chutnají mu jablka a hrušky.*)

Spojky podřadící:

vztah příčinný

vztah následkový (konkluzivní)..

vztah účinkový

vztah důvodový

vztah účelový

vztah podmínkový

vztah přípustkový

vztah časový

vztah způsobový

vztah prostředkový

vztah průvodní okolnosti

vztah výjimečný

vztah zřetelový **podřadící** (že, aby, když, jestliže, ...)

spojují obvykle větu vedlejší s větou *řídící* (*Chci, aby se dostavil.*) nebo závislý

větný člen s členem řídícím (*Vlekl se jako hlemýžď.*)

ČÁSTICE - PARTIKULE

Postup:

Částice vyjadřují obvykle **zvolání, přání, podiv, rozkaz** apod.

Tímto uvozují samostatné věty a naznačují jejich druh. Ve větě nebývají větnými členy.

CITOSLOVCE - INTERJEKCE

Postup :

Citoslovce vyjadřují hlasy, zvuky (bú, iá, bzzz, dup, prásk, cink)

nálady, city (ach, brr, fuj, jé) vůli, upozorňují na něco (haló, oh, hej, hled’).

Nebývají většinou větnými členy (Křáp, hrnek se rozbil.).

Někdy mohou být přísudkem (Hrnek křáp.)

Mohou být odděleny čárkami, vykřičníkem nebo pauzou.

4. 6. 4. 3. PŘÍKLADY MORFOLOGICKÉHO ROZBORU NEOHEBNÝCH SLOV

25. 6.: *Ach, dnes už opravdu nevím, jak dál. Když jsem včera večer šla ven, myslěla jsem si, že je snad uvnitř mé mysli jasno, avšak po včerejší večeři a debatě, kterou jsme s K. pak spolu vedli, jsem úplně zmatená. Místo jasných myšlenek mám hlavu jako v oule. Ó, kéž brzy K. nějak upokojí mou rozbouřenou mysl!*

ach - citoslovce stavové

dnes - příslovce času

už - částice vytýkací

opravdu - částice modifikační

jak - zájmené příslovce způsobu

dál - příslovce místa, 2. stupeň

když - spojka podřadicí

včera - příslovce času

večer - příslovce času

ven - příslovce místa

že - spojka podřadicí

snad - částice modální
uvnitř - předložka sekundární
jasno - příslovce-predikativum
avšak - spojka souřadící
po - předložka primární
a - spojka souřadící
s - předložka primární
pak - příslovce času
spolu - příslovce způsobu
úplně - příslovce míry
místo - předložka sekundární
jako - spojka podřadící
v - předložka primární
ó - citoslovce stavové
kéž - částice práci
brzy - příslovce času
nějak - zájmené příslovce způsobu

4. 6. 8. ROZBOR SYNTAKTICKÝ

Syntax neboli skladba je jazykovědná disciplína, která se zabývá tou rovinou jazykového systému, na níž je základní jednotkou věta, případně výpověď. V rámci syntaxe se studuje primárně to, jak jsou utvořeny správné věty daného jazyka (z jakých jednotek se tyto věty skládají, jaké mezi jednotkami existují vztahy, jaké je uspořádání těchto jednotek ve větě atd.). Existuje mnoho přístupů k popisu stavby věty. Jejich základem je vyčlenění jednotek, ze kterých se věta skládá, a popis vztahů mezi nimi.

Postup:

Věta jednoduchá nebo souvětí

Věta jednoduchá obsahuje pouze jedno sloveso v určitém tvaru, respektive jeden přísudek. Příklady vět jednoduchých:

Tento úspěšný spisovatel vydal již několik knih.

Souvětí se skládá z několika vět.

Obsahuje tolik sloves v určitém tvaru (resp. tolik přísudků), kolik je v souvětí vět. U souvětí studujeme jejich stavbu (věta hlavní, vedlejší, jejich vztahy).

Příklady souvětí:

Pojedeme na výlet, i když bude pršet.

Kdosi se mě snažil přesvědčit o tom, že se sloni bojí myši.

Druhy vět

Věty se dají rozdělit do několika základních kategorií.

Věta jednoduchá a souvětí

jednoduchá: Jana ráda běhá.

souvětí: Petr běhá, ale moc ho to nebaví.

Věta oznamovací, tázací, přací, rozkazovací

oznamovací: Dnes půjdu plavat.

tázací: Kdo půjde se mnou plavat?

přací: Kéž bych si mohl jít zaplavat.

rozkazovací: Okamžitě běž plavat!

Věta jednočlenná, dvojčlenná a větný ekvivalent

jednočlená: Dnes hodně fouká.

dvojčlenná: Tomáš sfoukl svíčku.

větný ekvivalent: Nefoukat!

Věta jednočlenná nebo dvojčlenná nebo větný ekvivalent

Věta jednočlenná

Věta jednočlenná má pouze přísudek, nemá vůbec podmět (vyjádřený ani nevyjádřený).

Často označuje:

atmosférické jevy: Prší. Blýskalo se. Mrzlo. Silně fouká.

tělesné stavy: Píchá mě v boku. Bolí mě v krku. (Pozor, ale ne Bolí mě hlava. Zde je podmět hlava a přísudek bolí.)

duševní stavy: Je mi smutno. Stýská se mi.

Větný ekvivalent

Větný ekvivalent nemá ani podmět, ani přísudek.

Často bývá v základu vyjádřen:

infinitivem: Stát! Nevstupovat! Nefotit!

podstatným nebo přídavným jménem: Ovoce a zelenina. Lenko! Skvělé! Takové překvapení! Harry Potter a tajemná komnata.

příslovcem: Jasně. Rychle! Dobře. Proč? Kdy?

částicí: Ano. Ne, ne. Kéž by! Snad.

citoslovcem: Pšt. Hmm. Au! Jé!

Věta dvojčlenná

Věta dvojčlenná je běžná věta, která má podmět a přísudek. Podnět může být i nevyjádřený.

Příklady:

Doktor pacientovi odebíral krev. Podmětem je doktor, přísudkem odebíral.

Máme hodně úkolů. Podmět je my, které ale není výslovně vyjádřeno, přísudkem je máme.

Základní větné členy věty dvojčlenné

Představují jádro informace (to nejdůležitější a nejzákladnější ze sdělení) ve větě.

Řadí se mezi ně: **podmět a přísudek.**

Podmět vyjadřuje původce děje nebo nositele činnosti, je vždy v 1. pádě. Ptáme se na něj: Kdo, co?

Na stromě rostou jablka. Kdo, co roste na stromě? Jablka.

Přísudek vyjadřuje činnost nebo stav podmětu. Ptáme se na něj: Co dělá podmět?

Na stromě rostou jablka. Co dělají jablka? Rostou.

Rozvíjející větné členy

Jsou vždy závislé na jiném členu věty. Řadí se mezi ně: přívlastek, předmět, příslověčné určení a doplněk.

Přívlastek blíže určuje podstatné jméno. Ptáme se na něj: Jaký? Který? Čí?

Na louce stojí kvetoucí strom. (Jaký strom?) Čeká nás cesta domů. (Jaká cesta?),

Mám rád babiččiny buchty. (Čí buchty?)

Předmět doplňuje sloveso nebo přídavné jméno. Ptáme se na něj všemi pádovými otázkami kromě otázek 1. a 5. pádu.

Markéta utrhla ze stromu jablko. Koho, co utrhla Markéta? Jablko (předmět ve 4. pádě).

Příslovečné určení vyjadřuje okolnosti děje nebo stavu. Ptáme se na něj: Kde?

Kdy? Jak? Proč? Za jakým účelem? Z jaké příčiny? Za jakých podmínek?

V létě na stromě rostla jablka. Kdy na stromě rostla jablka? V létě. Kde rostla v létě jablka? Na stromě.

Doplněk závisí na 2 členech: na podstatném jméně (případně zájmeně) a na slovesu. Ptáme se na něj: Jaký? Jako kdo? Jako co? Jak? Kým, čím?

Nechal limonádu nedopitou. Jaká byla limonáda? Nedopitá. Jak ji nechal?

Nedopitou.

Podmět vyjádřený a nevyjádřený _____

Podmět holý, rozvitý, několikanásobný _____

Druhy přísudku

Přísudek slovesný obsahuje sloveso v určitém tvaru. Dělí se dále na dva poddruhy.

Přísudek slovesný jednoduchý tvoří jedno sloveso v určité osobě, čase.

Kočka leze dírou. Zítra nebude pršet.

Přísudek slovesný složený tvoří sloveso způsobové (muset, moci, smět, mít, chtít) nebo fázové (začít, začínat, zůstat, zůstávat, přestat, přestávat) a infinitiv.

Kočka chce prolézt dírou. Zítra nemá pršet.

Přísudek jmenný se sponou (slovesně-jmenný) tvoří sponové sloveso (být, bývat, stát se, stávat se) + přídavné nebo podstatné jméno.

Kočka je líná. Pavel se stal expertem na předpovídání počasí.

Přísudek jmenný tvoří pouze podstatné nebo přídavné jméno, sponové sloveso chybí.

Sliby chyby. = Sliby [jsou] chyby. Průjezd zakázán. = Průjezd [je] zakázán.

Přísudek citoslovečný tvoří citoslovce.

Pes hop přes plot. Anička bác do kaluže.

Souvětí

se skládá z několika vět. Obsahuje tolik sloves v určitém tvaru (resp. tolik přísudků), kolik je v souvětí vět. U souvětí studujeme jejich [stavbu](#) (**věta hlavní, vedlejší, jejich vztahy**). Příklady souvětí:

Pojedeme na výlet, i když bude pršet.

Kdosi se mě snažil přesvědčit o tom, že se sloni bojí myší.

Věta hlavní

Věta hlavní (VH)

V souvětí musí být vždy alespoň jedna.

Gramaticky nezávisí na jiné větě, mohla by klidně fungovat i samostatně mimo souvětí jako věta jednoduchá.

Př.: Bála se (VH1) a doufala (VH2), že ten zlý sen brzy skončí (VV). → Bála se. Doufala, že ten zlý sen brzy skončí.

Nelze se na ni nijak zeptat (naopak se pomocí věty hlavní ptáme na větu vedlejší).

Př.: Když bude pršet (VV), nepůjdeme na výlet (VH). Kdy nepůjdeme na výlet?

Když bude pršet (VV).

Poměry vedlejších vět

Vedlejší věty mohou být souřadně spojeny stejně jako věty hlavní. Podmínkou je, že vedlejší věty musí být stejného druhu. K určení významového poměru mezi větami nám pomůže spojka a uvědomění si, zda se informace ve větách navzájem dolňují, jedna stupňuje druhou, jedna druhé odporuje atd. Určení poměru vět je důležité mimo jiné pro správné psaní čárek.

1. poměr slučovací

Obsah vět na sebe volně navazuje. Jde o spojení dvou a více informací.

Obvyklé spojovací výrazy: a, i, ani, nebo, také, rovněž, též.

Už si nepamatuji, o čem ta knížka byla ani kdo ji napsal. Dívala se na záhon, který ještě včera zářil zralými rajčaty a sliboval bohatou úrodu okurek.

2. poměr odporovací

Informace v jedné větě odporuje informaci ve větě druhé.

Obvyklé spojovací výrazy: ale, avšak, však, jenže, jenomže, nýbrž, naopak.

Napiš jí dopis, abys ji přesvědčila, ale abys ji úplně neodradila. Utekli z Citadely, aby si užívali volnosti, ne aby dál bojovali.

3. poměr vylučovací

Informace ve větách se navzájem vylučují.

Obvyklé spojovací výrazy: nebo, anebo, či, buď – buď, buď – nebo.

Řekla mi jasně, že buď se přiznám sám, nebo to na mě řekne. Ujistil mě, že mi buď napíše zprávu, nebo mi zavolá.

4. poměr stupňovací

Druhá věta stupňuje, zesiluje informaci v první větě.

Obvyklé spojovací výrazy: i, dokonce, dokonce i, dokonce ani, ba, ba i, nejen – i, nejen – ani, nejen – ale i.

Myslela si, že nejen pochopí celou situaci, ale že ji také co nejrychleji vyřeší.

Nerozumím tomu, proč to nemůžeš udělat hned, a proč to dokonce začínáš i sabotovat.

5. poměr příčinný (důvodový)

Druhá věta vysvětluje příčinu děje věty první.

Obvyklé spojovací výrazy: neboť, vždyť, totiž, však také.

Omlouvila se, že ráno přišla pozdě do školy, nezazvonil jí totiž budík. Pavel říkal, že neslyšel zvonit telefon, zrovna se totiž sprchoval.

6. poměr důsledkový

Druhá věta vyjadřuje důsledek, dopad nebo vliv děje první věty.

Obvyklé spojovací výrazy: proto, a proto, tedy, tudíž, a tak.

Zajímalo mě, kdo z nich přijede na stejný turnus, a tak bude bydlet společně se mnou. Ve zprávách hlásili, že turisté nerespektují zákaz vstupu do jeskyně, a proto tam ochranáři nastražili fotopast.

Druhy vedlejších vět souhrnně

Vedlejší věta podmětná

Vyjadřuje podmět věty řídící.

Ptáme se na ni: Kdo, co? + věta řídící

Časté spojovací výrazy: kdo, co, že, aby

Příklad: Kdo nic nedělá, nic nezkazí. → Kdo, co nic nezkazí? Kdo nic nedělá.

Vedlejší věta přísudková

Vyjadřuje jmennou část přísudku jmenného se sponou (přísudek slovesný se totiž vedlejší větou nedá vyjádřit).

Ptáme se na ni: Jaký byl/nebyl (stal se/nestál se) podmět?

Časté spojovací výrazy: jako, jak, aby, takový – jaký, takový – aby

Příklad: Obloha byla, jako by ji vymetl. → Jaká byla obloha? Jako by ji vymetl.

Vedlejší věta předmětná

Vyjadřuje předmět ke slovesu/přídavnému jménu z věty řídící.

Ptáme se na ni: pádovými otázkami kromě 1. a 5. pádu + věta řídící.

Časté spojovací výrazy: že, aby, jak, kdo, co, to – že

Příklad: Nezapomeň, že výuka začíná v 8:00. → Koho, co nezapomeň? Že výuka začíná v 8:00.

Vedlejší věta přívlastková

Vyjadřuje bližší informaci o (podstatném) jméně z věty řídící.

Ptáme se na ni: Jaký, který, čím? + jméno z věty řídící, které vedlejší věta rozvíjí.

Časté spojovací výrazy: kdo, co, který, jaký, čím, jenž, aby, kde, kdy

Příklad: Markéta ztratila telefon, který nedávno dostala. → Jaký telefon Markéta ztratila? Ten, který nedávno dostala.

Vedlejší věta doplňková

Vyjadřuje bližší informaci o ději, který se týká jména ve větě řídící.

Ptáme se na ni: V jaké situaci? + sloveso a jméno z věty řídící.

Časté spojovací výrazy: jak, že, aby

Příklad: Lucie viděla Zuzanu, jak běží na autobus. V jaké situaci viděla Lucie Zuzanu? Jak běží na autobus.

Vedlejší věta příslovečná

Vyjadřuje okolnosti děje (místo, čas, způsob atd.) z věty řídící.

Ptáme se na ni: kde?, kdy?, jak?, proč?, do jaké míry?, za jakým účelem?, za jakých podmínek?, i přes co? atd. + věta řídící.

Časté spojovací výrazy: kde, když, jak, co, protože, aby, -li, přestože, i když atd.

Podle toho, jakou okolnost děje vyjadřují, je dělíme na různé druhy.

Příklad: Lukáš nepřišel, protože neměl čas. Proč Lukáš nepřišel? Protože neměl čas.

Druhy vedlejších vět příslovečných

místní → *kde?*

časová → *kdy?*

způsobová → *jak?*

měrová → *do jaké míry?*

příčinná → *proč?*

účelová → *za jakým účelem?*

podmínková → *za jakých podmínek?*

přípustková → *i přes co?*

4.6.8.1. VZOR ROZBORU SYNTAKTICKÉHO A TVAROSLOVNÉHO

1. Věta jednoduchá:

Letos začneme realizovat velmi nákladnou rekonstrukci hradu

Věta jednoduchá, dvojčlenná, rozvitá.

Podmět *my* – je gramaticky vyjádřen v přísudku //nebo je implicitně vyjádřen v přísudku;

začneme realizovat – přísudek, složený slovesný, je vyjádřen fázovým slovesem *začít* ve tvaru přítomného času, 1.os., pl., 2.slovesná třída, a infinitivem *realizovat*, 4. slovesná třída;

letos – příslovečné určení času, je vyjádřeno příslovčí;

rekonstrukci – předmět, je vyjádřen podstatným jménem rodu ženského *rekonstrukce*, ve tvaru 4. pádu čísla jednotného, vzor *růže*;

hradu – přívlastek neshodný, je vyjádřen podstatným jménem rodu mužského *hrad* ve tvaru 2. pádu, čísla jednotného, vzor *hrad*;

velmi – příslovečné určení míry, je vyjádřeno příslovčí;

nákladnou – přívlastek shodný, je vyjádřen přídavným jménem rodu ženského *nákladná* ve tvaru 4. pádu čísla jednotného, vzor *mladá*.

2. Souvětí

Mám ráda lidi, kteří dělají s velkým zaujetím svou práci.

Souvětí podřadné, s vedlejší větou přívlastkovou, vedlejší věta je připojená vztázným zájmenem *kteří*.

Hlavní věta: *Mám ráda lidi.*

Podmět *já*- je gramaticky vyjádřen v přísudku //nebo je implicitně vyjádřen v přísudku. *mám ráda* - přísudek, je ustalené spojení slovesa *mít* s adjektivem.

lidi - předmět (objekt), je vyjádřen podstatným jménem rodu mužského *člověk* ve 4. pádě čísla množného, vzor *pán*.

Vedlejší věta: *kteří dělají s velkým zaujetím svou práci.*

Kteří — vztázné zájmeno *který* ve tvaru 1. pádu čísla množného.

dělají — přísudek slovesný, jednoduchý, je vyjádřen slovesem *dělat* ve tvaru přítomného času, 3. osoby čísla množného, 5. slovesná třída.

práci— předmět (objekt), je vyjádřen podstatným jménem rodu ženského *práce* ve tvaru 4. pádu čísla jednotného, vzor *růže*.

svou— přívlastek shodný, je vyjádřen posesivním zájmenem rodu ženského *svoje*, *svá* ve 4. pádě čísla jednotného.

zaujetím — přívlastek neshodný, je vyjádřen substantivem středního rodu *zaujetí* ve tvaru 7. pádu čísla jednotného, vzor *stavení*.

velkým— přívlastek shodný, je vyjádřen adjektivem rodu mužského *velký* ve tvaru 7. pádu čísla jednotného, vzor *mladý*.

4. 6. 9. KOMPLEXNÍ JAZYKOVÝ ROZBOR TEXTU

Na pokraji moravské dědiny, kousek od hranic, stojí bývalý lovecký zámek pánů z Větrova. Je omítnutý pampeliškovou žlutí, má spoustu věžiček pokrytých prejzy a korouhvičku s kohoutem. V zámečku je dětský domov. Žijí v něm děvčata a kluci od šesti do patnácti let, všeobecně zvaní Větrováci.

(M. Zinnerová, Indiáni z Větrova)

1. Rozbor komunikační situace a výstavby textu

1. Srovnajte začátek vyprávění o životě dětí v dětském domově se začátkem pohádky o Českém Honzovi. V čem se podstatně liší? Proč jsou místní údaje v našem textu rozvedeny v celkový popis?

(Aby bylo čtenářům dostatečně přiblíženo dějiště různých příběhů. V knize, která má přes sto stránek, může být popis prostředí mnohem bohatší než v krátké pohádce, která se soustředí uje ponejvíce na sám děj.)

2. Je budova popsána důkladně? (Ne.)

O čem je v popisu pouze řeč? (o barvě omítky a o věžičkách na střeše)

Vyvolává však tento popis u čtenáře dobrou představu zámku? Proč ano?

(Údaje jsou hodně konkrétní a čtenář si k nim může snadno doplnit podle svých zkušeností celkové vzezření budovy.)

II. Rozbor syntaktický

1. Určete skladebně první větu jako celek. (jednoduchá dvojčlenná věta rozvitá; oznamovací)

Určete základní skladební dvojici (zámek stojí) a rozvitý člen závislý na přísudku. (Dvě příslovečná určení místa volně k sobě přiřazená; druhé determinuje první, zpřesňuje se jím postupně poloha zámku.)

2. Vymezte obě příslovečná určení. (1. *na pokraji moravské dědiny*, 2. *kousek od hranic*).

3. Popište skladbu podmětové části. (Před vlastním podmětem je post postupně rozvíjející shodný přívlastek *bývalý lovecký*, za ním neshodný přívlastek *pánů* rozvitý dalším neshodným přívlastkem z *Větrova*.)

4. Jakým sklaächným útvarem je druhý větný celek? (souvětím souřadným slučovací nespojivým)

5. Z kolika vět se skládá? (ze dvou vět)

6. Proved'te skladebný rozbor praní věry. (Podmět je nevyjádřený, je jím *zámeček*, přísudek - *je omítnutý*, přísudek rozvit příslovečným určením způsobu, a to prostředku *žlutí*, a ten rozvit shodným přívlastkem *pampeliškovou*.)

7. Popište skladbu několikanásobného předmětu v druhé větě tohoto souvětí.

Na čem je tento předmět závislý? (na přísudkovém slovese *má*; dále viz 8-11)

8. Z kolika částí se několikanásobný předmět skládá? (ze dvou: 1. *spoustu věžiček*, 2. *korouhvičku*)

9. Čím jsou obě části rozvity? (přívlastky, první část přívlastkem shodným *pokrytých*, druhá neshodným s *kohoutem*)

10. Proč stojí shodný přívlastek za svým řídícím členem? (Protože je rozvitý.)

11. Čím je rozvitý? (příslovečným určením způsobu, a to prostředku *prejzy*)

12. Ve větě *V zámečku je dětský domov* najděte přísudek. (*je*)

13. Poslední větu rozložte na část podmětovou a přísudkovou. Ke které části patří časové určené *od šesti do patnácti let*? (Rozvíjí několikanásobný podmět *děvčata a kluci* jako neshodný přívlastek. O tom svědčí postavení vedle řídícího výrazu.)

14. Je ve větě ještě jiný přívlastek? (*všeobecně zvaní Větrováci*)

15. Určete jeho základ a rozvíjející členy. (Základem je slovesné přídavné jméno *zvaní*; *všeobecně* - příslovečné určené způsobu, *Větrováci* - doplněk.)

16. Určete přísudek poslední věty. (*žiji*)

17. Čím je rozvit? (příslovečným určením místa v *něm*)

III. Rozbor lexikální a slovotvorný

1. Co znamenají dvouslovná pojmenování *lovecký zámeček* a *dětský domov*? (*Lovecký zámeček* - menší výstavná stavba, která sloužila majitelům panství k zábavám, hlavně po lovech; *dětský domov* - budova, kde žijí děti, které nemají rodiče nebo jejichž rodiče se o ně nestarají)

2. Určete slovo *zámeček* po stránce slovotvorné. (Je to zdobnělina slova zámek.) Které dva významy má slovo *zámek* a také zdobnělé *zámeček*?

1. rozsáhlá výstavná budova, šlechtické sídlo, 2. zařízení k zamykání něče-

no pomocí klíče) Co myslíte, souvisí tyto významy? (Souvisí; základní význam je zařízení k zamykání, význam feudální sídlo je přenesený, je to /pevnými zámky opatřená budova.)

3. Co se míní výrazem *páni z Větrova*? (Je to označení šlechtického rodu, *páni* byli příslušníci nejvyšší šlechty, šlechtický přídomek z *Větrova* původně označoval jejich sídlo.)

4. Co označuje slovo *dědina*?

(Je to moravský výraz pro vesnici nebo vůbec osadu) S kterými slovy souvisí? (*děd, dědit*) Proč asi? (Znamenalo původně zděděnou, i po drdách přejatou půdu, dnes je však tento původní motiv po jmenování už zastřený)

5. Jak rozumíte větě *byl omítnut pampeliškovou žlutí*? (Měl omítku pampeliškově žlutou, žluté barvy jako pampeliška.) Jak je utvořen a jaký význam má výraz *omítnutý* (je to přídavné jméno slovesné utvořené z trpného přičestí slovesa *omítnout*, označuje vlastnost jako výsledek činnosti.) Jak je utvořeno sloveso *omítnout*? (Z knižního slovesa *metat*, znamenajícího *házet, vrhat*, znamená tedy než co obecně české *ohodit*.)

Znáte květinu, která se jmenuje *pampeliška*?

(Obvykle myslíme jarní květinu se žlutými terči, z jejíchž dutých lodyh prýští při utržení bílé mléko /děti si z lodyh dělávaly frkačky/, ta se však odborně jmenuje *smetanka lékařská*, kdežto pampeliškou se odborně nazývá jiná květina, smetance podobná, *pampeliška podzimní*, má však plný stonek. Je to zvláštní slovo, v němž sice poznáváme příponu *-k(a)*, ale jinak je dnes zastřené, je nemotivované.)

Co rozumíme slovem *žlut'*? (Žluté zabarvení, je to tedy název vlastnosti, a to barvy, a pak žlutého barviva.)

Jak je utvořeno slovo *žlut'*? (Z přídavného jména *žlutý* bez přípony, ale se změkčením souhlásky *t* v *t'* přeražením k podstatným jménům vzoru *kost*. Která jiná slova utvořená od přídavného jména *žlutý* znáte? (např. *žlutavý, žlut'oučký, nažloutlý, žluto, žluté, žlut'ásek, žloutenka, žloutek, zežloutnout, zažloutnout, zalžlutit, zažloutlý, žlutohnědý*).

6. Jak je odvozen název *Větrováci*?

(Je to obyvatelské jméno od místního jména *Větrov* /podle toho, že tam fouká vítr/ odvozené hovorovou příponou *-ák*, podobně jako *Pražák* k Praha, *Brňák* k Brno, *Moravak* k Morava.)

Která synonymní přípona má spíše knižní ráz?

(-an: *Pražan, Brňan, Moravan, Větrovan*)

7. Co se označuje slovem *prejzy*? (Druh oblých tašek na střeche, je to slovo německého původu, mnoho prejzových střech je např. v Praze na Malé Straně.)

8. Uveďte spisovná synonyma k hovorovému slovu *kluk*. (hoch, chlapec).

Uvedte některá slova odvozená a užíjte je v krátkých větách. (*klouček, klučina, klukovský, klukovina...*)

9. Objasněte po stránce slovotvorné stavby slovo *korouhvička*.

(Zdrobnělé jméno ke *korouhev*, miní se *větrná korouhvička*, ukazující směr větru podle polohy volně se otáčející destičky, připomínající obvykle svým tvarem kohouta. *Korouhev* je slovo domácí, v němž můžeme vyčlenit příponu *-e/v* jako v *houžev, rykev, krokev* atp., slovotvorný základ je neprůhledný.)

IV. Rozbor slovnědruhový a tvaroslovný

1. Určete slovní druhy těchto slov v textu: *na, bývalý, z, je, žlut', má, a*.

(*na* - předložka, *bývalý* - přídavné jméno, *z* - předložka, *je, má* - slovesa, *žlut'* - podstatné jméno, *a* - spojka).

Kterým jiným slovním druhem může být v jiném textu tvar *je* a *má*? (zájmenem, např. *vidím je, má vlast*).

2. Určete pád, číslo, rod a vzor tvaru podstatného jména *hranic*.

(2. p. mn. č. rodu ženského, vzor *říže*)

Jak se liší tento tvar od tvaru vzoru?

(Tvar *hranic* je bez koncovky, tvar vzoru má koncovku - *í*: *říží*).

3. Určete rod a vzor podstatného jména *děvčata*. (rod střední, vzor *kuře*) S kterým vzorem má vzor *kuře* v čísle jednotném zcela shodné koncovky?

(Se vzorem *moře*, rozdíl je pouze v tom, že se kmen vzoru *kuře* v j. č. rozšiřuje o kmenotvornou příponu *-et*).

S kterým vzorem má vzor *kuře* zcela shodné koncovky v čísle množném?

(Se vzorem *město*, rozdíl je pouze v tom, že se kmen vzoru *kuře* v mn. č. rozšiřuje o *-at-*).

4. Určete vzor a způsob skloňování podstatného jména *žlut'*.

(Původně se skloňovalo zcela podle vzoru *kost*, ale v dnešní češtině se v mn. č. užívají v 3., 6. a 7. p. jen tvary podle vzoru *píseň*: *žlutím, žlutích, žlutěmi/a* v 1. a 4. p. jsou vedle sebe původní tvary podle vzoru *kost* /*žlutí* i novější tvary podle vzoru *píseň* (*žlutě*).

5. Určete u slovesného tvaru *stojí* osobu, číslo, způsob, u způsobu oznamovacího také čas, dále slovesný rod a vid.

(3. os., j. č., způsob oznamovací, čas přítomný, rod činný, vid nedokonavý).

6. Určete třídu a vzor slovesa *žít* (žijí). (III. třída, vzor *kryje*)
Které tvary slovesa tohoto vzoru pokládáme za spisovné hovorové?
(*žiju, žijou, žijem*)

V. Rozbor zvukové a grafické stránky

Přečtěte nahlas celý text klidným vyprávěcím tempem; věnujte pozornost zejména členění delších větných celků pomocí různě výrazných pauz.
Odpovídají všem pauzám interpunkční znaménka v textu tištěném?
(Neodpovídají, interpunkce se řídí pravidly mluvnickými, kladení pauz zřeteli obsahovými a rytmičnými.)

VI. Rozbor stylistický

1. Jakým jazykem je text napsán?
(spisovným) Představte si, že by šlo o popis zámečku ve vlastivědné knížce nebo v turistickém průvodci. Které dva výrazy by ve zcela věcně nebo odborně zaměřeném popise nebyly užity? (*kousek, spoustu*) Proč asi?
(Jsou příznačné pro běžné hovorové vyjadřování, označují vzdálenost a množství jen neurčitě.)
2. Které slovo v dalších větách je výrazně hovorové? (*klucí*)
Jsou v textu na druhé straně některé výrazy knižní? (Nejsou.)
Některá slova však nejsou příliš často užívaná, uveďte která. (*žlut', prejzy*)
Jak je tomu u slova *dědina*?
(Na Moravě je velmi běžné, v Čechách se užívá *zřídka* - běžné je slovo *vesnice*.)

4. 6. 9. 1.VZOR KOMPLEXNÍHO JAZYKOVÉHO ROZBORU (9 třída)

Zadání: Vypracujte všechny úkoly, které se vztahují k úvodnímu textu.

Text: *Jezdci zastavili koně a volný pěší dav ozbrojených i neozbrojených mužů, žen i dětí, který se zatím vypravil za nimi z Dlouhé třídy jako bouřící pestrá řeka, obklíčil ubohého ze všech stran.*

1. Proved'te grafický rozbor souvětí, určete druh vět vedlejších a poměr mezi nimi.

2. Určete větné členy slov:

Jako řeka -

Který -

Ze stran -

3. Najděte v textu sousloví -

.....

4. Najděte přívlastek neshodný -

5. Najděte synonymum ke slovu „*bouřící*“ -

6. Proved'te rozbor stavby slova „zastavili“ (tzn. kořen slova atd.) -

.....

7. Určete mluvnické kategorie slovesného tvaru „*vypravil se*“. -

.....

8. První větu souvětí upravte tak, aby sloveso bylo v podmiňovacím způsobu. -

.....

9. Od slovesa „*obklíčit*“ utvořte rozkazovací způsob. -

.....

10. Napište vzor slova „*pěší*“ -

.....

11. Najděte v textu podstatné jméno vlastní. -

.....

12. Utvořte antonymum ke slovu „jezdci“ -

.....

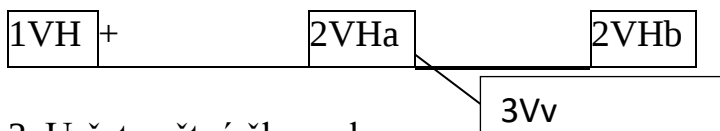
13. Upravte tyto dvě věty tak, aby z nich vzniklo souvětí podřadné.

V létě bylo pěkné počasí. Nejel jsem na výlet.

.....

ČESKÝ JAZYK - ŘEŠENÍ

1. Proved'te grafický rozbor souvětí, určete druh vět vedlejších a poměr mezi nimi.

2. Určete větné členy slov:

Jako řeka – *přísllovečné určení způsobu*

Který - *podmět*

Ze stran – *přísllovečné určení místa*

3. Najděte v textu sousloví.

– *Dlouhá třída*

4. Najděte přívlastek neshodný.

– *mužů, žen, dětí*

5. Najděte synonymum ke slovu „bouřící“

– *hučící*

6. Proved'te rozbor stavby slova „zastavili“ (tzn. kořen slova atd.).

Za – stav – il – i

Předpona – kořen – přípona – koncovka

7. Určete mluvnické kategorie slovesného tvaru „vypravil se“.

- 3. osoba, číslo jednotné, čas minulý, způsob oznamovací, rod činný, vid dokonavý, 4. třída, vzor prosí.

8. První větu souvětí upravte tak, aby sloveso bylo v podmiňovacím způsobu.

– *Zastavili by.*

9. Od slovesa „obklíčit“ utvořte rozkazovací způsob.

– *Obklič / Obkličme / Obkličte.*

10. Napište vzor slova „pěší“

– *Vzor jarní.*

11. Najděte v textu podstatné jméno vlastní.

– *Dlouhá třída.*

12. Utvořte antonymum ke slovu „jezdci“

– *Pěší / pěšáci / chodci.*

13. Upravte tyto dvě věty tak, aby z nich vzniklo souvětí podřadné.

- *Ačkoliv bylo v létě pěkné počasí, nejel jsem na výlet.*

5. ДОВІДКОВИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ МОДУЛЯ 2

5.1.JAZYKOVÉ ÚROVNĚ ČEŠTINY

5.1.1. JAZYKOVÁ ÚROVEŇ A1

Pro uživatele jazyka na úrovni A1 je typická dovednost produkovat jednotlivé, krátké a jednoduché výpovědi, které se týkají jeho samotného, bezprostředního okolí nebo situací, které velmi dobře zná. Podobně jednoduchým výpovědím nebo textům o jemu známých lidech, věcech nebo místech (= krátkým, jednoduchým větám či souvětím) také porozumí. Umí se představit, umí představit i jiné osoby, ptát se na osobní informace a na podobné dotazy odpovídat.

Uživatel jazyka na úrovni A1 se dokáže velmi jednoduchým způsobem účastnit nekomplikované každodenní interakce v předvídatelných situacích a se vstřícnými partnery v komunikaci, dokáže se zeptat na základní informace o osobách, místech a věcech a na podobné otázky také odpovědět. Není zatím samostatným uživatelem a úspěch komunikace závisí zásadním způsobem i na komunikačních partnerech.

Kandidáta, který úspěšně vykonal zkoušku A1, tedy lze charakterizovat jako uživatele českého jazyka, který prokázal tyto dovednosti a znalosti:

Při čtení dokáže ve velmi krátkých textech porozumět známým jménům, slovům a velmi jednoduchým konkrétním informacím, např. na vývěškách, plakátech, v katalogích, inzerátech, ve velmi jednoduché osobní korespondenci o každodenních předvídatelných tématech.

Při poslechu dokáže sledovat velmi pomalou, zřetelnou, jasně artikulovanou řeč s dlouhými pauzami, které mu pomáhají vnímat význam řečeného. V takové řeči dokáže např. porozumět známým slovům, zcela základním informacím osobní povahy a informacím souvisejícím s každodenními předvídatelnými činnostmi

Při psaní dokáže napsat velmi krátký jednoduchý text v podobě několika krátkých úseků nebo jednotlivých vět o každodenních, předvídatelných a jednoduchých situacích, předmětech, místech, o sobě nebo o svém bezprostředním okolí, o zálibách. Dokáže se zeptat na nejzákladnější informace (jméno, adresa, národnost, množství, cena, čas...) a vyjádřit jednoduše své pocity (libost/nelibost atd.). Dokáže napsat velmi krátký text (textovou zprávu, pohlednici, vzkaz, chat atd.) s informacemi bezprostřední povahy (kde je, kdy se vrátí...) a použít přitom výrazy pro nejzákladnější jazykové funkce (pozdrav, rozloučení, prosba, poděkování)

V ústní interakci s okolím i při samostatném projevu dokáže vyprodukovat jednoduché, většinou izolované krátké věty nebo slovní spojení o sobě, o blízkých lidech, známých místech a věcech z bezprostředního okolí. Dokáže říci, kde bydlí, co dělá a dokáže pomocí velmi jednoduchých vět popsat sebe a svůj běžný den nebo lidi a skutečnosti jemu blízké. Účastní se velmi jednoduché interakce, dokáže se ptát a odpovídat na velmi jednoduché otázky konkrétní povahy, je však zcela závislý na pomoci partnera v komunikaci, vyžaduje pomalou promluvu, delší pauzy a častá opakování

5.1.2. STRUKTURA A OBSAH ZKOUŠKY –A1

Zkouška A1 se skládá ze **4 částí** neboli **subtestů**: Čtení s porozuměním, Poslech s porozuměním, Psaní a Mluvení. Pro úspěšné složení zkoušky je třeba dosáhnout hraničního skóru, resp. 60 % v **každé části** zkoušky.

SUBTEST	ÚLOHA	ROZSAH TEXTU	POČET ÚKOLŮ	FORMA ÚKOLU	POČET BODŮ
ČTENÍ 30 minut + PSANÍ 30 minut	Úloha 1	3 texty (celkem max. 150 slov)	6	Výběr ze tří alternativ	6
	Úloha 2	1 text (100–110 slov)	7	Krátké odpovědi na otázky (max. 1 slovo/číslo)	7
	Úloha 3	4 texty (celkem max. 100 slov)	7	Vícenásobné přiřazování	7
	Úloha 1.1	Produkováný text min. 10 slov (vstupní text 10–20 slov)	1	Otevřená úloha (reakce na SMS)	6
	Úloha 1.2	Produkováný text min. 6 slov	2	Otevřená úloha (tvorba 2 otázek v chatu)	4
	Úloha 2	Produkováný text min. 30 slov	5	Otevřená úloha (příběh – popis 5 obrázků)	17
POSLECH 20–25 minut	Úloha 1	5 monologů (celkem max. 160 slov)	5	Výběr ze tří alternativ (obrázků)	5
	Úloha 2	6 dialogů (celkem max. 80 slov)	6	Výběr ze tří alternativ	6
	Úloha 3	5 dialogů (celkem max. 90 slov)	5	Přiřazování (obrázků)	5
	Úloha 4	1 dialog (130–140 slov)	4	Krátké odpovědi na otázky (max. 1 slovo/číslo)	4

MLUVENÍ 5–7 minut/ jeden kandidát	Úloha 1	2–3 minuty	Odpovědi na otázky examinátora (informace o sobě)	9
	Úloha 2	3–4 minuty	Dialog s examinatorem (3 komunikační situace)	12
	Fonologická kompetence a ústní interakce (hodnotí se celkem za všechny úlohy)			4

5.1.3. JAZYKOVÁ ÚROVEŇ A2

Uživatel jazyka na úrovni A2 se dokáže jednoduchým způsobem vypořádat s každodenními situacemi a využívat jazykové funkce, které mu umožní společensky vhodně komunikovat v nejběžnějších komunikačních situacích. Ještě však není zcela samostatným uživatelem a úspěch komunikace závisí také na zapojení partnera/ů v komunikaci.

Pro uživatele jazyka na úrovni A2 je typická schopnost obstat při jednoduché a přímé interakci v obchodě, na poště nebo v bance; dokázat se zorientovat v používání veřejné dopravy, porozumět základním pokynům a instrukcím. Také základní společenskou interakci již uživatel jazyka na úrovni A2 zvládne, je-li mu jeho komunikační partner ochotný pomoci. V omezené míře dokáže produkovat písemné či mluvené výpovědi a popsat konkrétní situace, problémy, předměty nebo osoby a vyprávět o událostech, které se ho bezprostředně týkají.

Kandidáta, který úspěšně vykonal zkoušku A2, tedy lze charakterizovat jako uživatele českého jazyka, který prokázal tyto dovednosti a znalosti:

Při čtení dokáže pracovat s krátkými, jednoduchými texty, které se vztahují k běžným situacím a obsahují velmi frekventovanou slovní zásobu související s každodenním životem nebo s prací a určitý podíl internacionalismů. Rozumí informačnímu obsahu jednoduché osobní korespondence i velmi běžných typů formální korespondence (dotazníky, objednávky, potvrzení apod.). Dokáže vyhledat konkrétní podstatnou informaci v prakticky orientovaných nebo popisných textech předvídatelné povahy psaných jednoduchým jazykem (cestovní průvodce, krátké novinové zprávy, recepty, inzeráty, prospekty, jídelní lístky, jízdní řády, různé typy seznamů, popisy zboží...). Dokáže porozumět nápisům, značením, oznámením na veřejných místech a instrukcím a pokynům psaným v bodech, zejména jsou-li doprovázeny ilustracemi. Dokáže porozumět hlavním bodům krátkých zpráv, popisů a vyprávění, např. v novinách a časopisech, o běžných událostech a porozumět v nich hlavním bodům, zejména pokud obsahují nápomocné vizuální stimuly a jejich obsah a struktura jsou předvídatelné.

Při poslechu dokáže uživatel jazyka na úrovni A2 sledovat velmi pomalou a jasně artikulovanou řeč, s dlouhými pauzami, které mu pomáhají vnímat význam řečeného. V takové řeči dokáže např. určit téma, rozpoznat, zda spolu mluvčí souhlasí, sledovat, jak se rozvíjí společenská konverzace; u komunikátů určených

širšímu publiku (pokyny, hlášení) dokáže porozumět informačnímu obsahu promluv, pokud se týkají každodenních aktivit a situací, se kterými se může často setkávat ve veřejném prostoru (hlášení v supermarketu, na nádraží apod.), a zachytit v nich klíčovou informaci.

Při psaní dokáže napsat krátký jednoduchý text o běžných skutečnostech a událostech ze svého okolí, např. o rodině, o různých lidech, známých místech. Umí napsat jednoduchý osobní dopis vyjadřující poděkování nebo omluvu. Při tom dokáže používat nejběžnější spojovací výrazy a základní jazykový repertoár pro každodenní předvídatelné situace, ovládat každodenní výrazy, používat základní typy vět a osvojených frází. Dokáže vhodně užívat jazykových prostředků z hlediska sociolingvistického.

V ústní interakci s okolím i při samostatném projevu dokáže odpovídat na jednoduché otázky a reagovat na ně, popsat každodenní skutečnosti týkající se rodiny, školy, práce, volného času, popsat své plány, zvyky, osobní zážitky, dokáže sdělit, co dělal v minulosti a mluvit o tom, co bude dělat např. večer, o víkendu. Dokáže vyjádřit, co má a co nemá rád, co se mu líbí a nelíbí, požádat o zboží a služby, zeptat se na informace v obchodě, na poště, v bance, v restauraci, v hotelu apod. Dokáže si vyžádat informace o cenách, počtu, množství a požádat o informace o cestování. Vyslovuje dostatečně jasně a srozumitelně navzdory cizímu přízvuku a v základních komunikačních situacích vhodně užívá základní jazykové prostředky z hlediska sociolingvistického.

5.1.4. STRUKTURA A OBSAH ZKOUŠKY A2

Zkouška A2 se skládá ze **4 částí** neboli **subtestů**: Čtení s porozuměním, Poslech s porozuměním, Psaní a Mluvení.

SUBTEST	ÚLOHA	ROZSAH TEXTU	POČET ÚKOLŮ	FORMA ÚKOLU	POČET BODŮ
ČTENÍ 40 minut	Úloha 1	1 text 80–100 slov	6	Výběr ze dvou alternativ (ano/ne)	6
	Úloha 2	4 texty celkem 150–170 slov	6	Vícenásobné přiřazování	6
	Úloha 3	1 text 140–160 slov	5	Výběr ze tří alternativ	5
	Úloha 4	2 texty celkem 90–110 slov	3	Výběr ze tří alternativ	3

POSLECH 25–30 minut	Úloha 1	1 dialog 180–200 slov	7	Výběr ze dvou alternativ (ano/ne)	7
	Úloha 2	5 monologů celkem 180–200 slov	5	Otevřené položky se stručnou odpovědí	5
	Úloha 3	4 dialogy celkem 100–120 slov	4	Výběr ze tří alternativ	4
	Úloha 4	4 dialogy 190–210 slov	4	Přiřazování	4

PSANÍ 40 minut	Úloha 1	Produkovaný text min. 40 slov	1	Otevřená úloha	9
	Úloha 2	Produkovaný text min. 60 slov	1	Otevřená úloha	11

MLUVENÍ 8–10 minut/ kandidát	Úloha 1	3–4 minuty	Odpovědi na otázky examinatora		9
	Úloha 2	5–6 minut	Dvě komunikační situace		9
	Ústní interakce (hodnotí se celkem za obě úlohy)				3
	Fonologická kompetence (hodnotí se celkem za obě úlohy)				4

5.1.5. JAZYKOVÁ ÚROVEŇ B1

Pro úroveň B1 je typická dovednost samostatně se zapojovat do formální i neformální interakce s jinými mluvčími, sledovat rozhovory, diskuse a přednášky, i když je patrné, že stále ještě probíhá plánování jazykového projevu a že existují určitá omezení, se kterými ostatní mluvčí musí při kontaktu s nerodilým uživatelem jazyka na úrovni B1 počítat. Úspěšný kandidát je také schopen si poradit s každodenními záležitostmi souvisejícími s problémy v práci, ve studiu, při komunikaci s institucemi ve veřejném prostoru. Kandidáta, který úspěšně vykonal zkoušku B1, tedy lze charakterizovat jako **samostatného uživatele** českého jazyka, který prokázal tyto dovednosti a znalosti: **Při čtení** rozumí textům, které obsahují slovní zásobu často užívanou v každodenním životě nebo které se vztahují k jeho/její práci či studiu. Rozumí popisům událostí, pocitům a přáním v osobních dopisech.

Při poslechu rozumí hlavním myšlenkám srozumitelné spisovné promluvy týkající se běžných témat, se kterými se pravidelně setkává v práci, ve škole, ve volném čase atd. Rozumí smyslu mnoha rozhlasových a televizních programů týkajících se současných událostí nebo témat souvisejících s oblastmi osobního či pracovního zájmu, pokud jsou vysloveny poměrně pomalu a zřetelně .

Při psaní umí napsat jednoduchý souvislý text na témata, která dobře zná nebo která ho/ji osobně zajímají. Dokáže popsat své zážitky a události, sny, naděje a cíle a umí stručně vysvětlit a odůvodnit své názory, plány a doporučení. Umí napsat krátkou zprávu a shrnout faktografické informace. Umí psát osobní dopisy popisující zážitky a dojmy .

V ústní interakci s okolím i při samostatném projevu si umí poradit s většinou situací, jež mohou nastat při cestování nebo pobytu v oblasti, kde se tímto jazykem mluví. Dokáže se bez přípravy zapojit do hovoru o tématech, která jsou mu/jí známá, o něž se zajímá nebo která se týkají každodenního života (např. rodiny, koníčků, práce, cestování a aktuálních událostí). Domluví se pomocí své slovní zásoby jen s určitou mírou zaváhání a za použití opisných jazykových prostředků v rámci tematických okruhů, jako jsou rodina, koníčky a zájmy, práce, cestování a aktuální události. Přiměřeně správně používá repertoár běžných gramatických prostředků a vzorců v rámci snadno předvídatelných situací. Dokáže smysluplně komunikovat, ačkoliv jsou zcela zřejmé pauzy způsobené plánováním gramatiky a lexika a pokusy o vhodnější formulaci, zejména v delších úsecích zcela samostatné promluvy. Dokáže iniciovat, udržet v chodu a ukončit jednoduchou konverzaci „z očí do očí“ v rámci známých nebo pro něj zajímavých tematických okruhů. Dokáže znovu zopakovat část toho, co někdo řekl, aby se ujistil/a, že si vzájemně rozumí. Dokáže spojit sérii kratších jednotlivých bodů v propojený a lineární sled určitých myšlenek .

5.1.6. STRUKTURA A OBSAH ZKOUŠKY B1

Zkouška CCE–B1 se skládá ze **4 částí** neboli **subtestů**: Čtení s porozuměním, Poslech s porozuměním, Psaní a Mluvení.

Struktura zkoušky

B1	ČTENÍ S POROZUMĚNÍM	Př es tá vk a mi ni m ál ně 10	POSLECH S POROZUMĚNÍM	Př es tá vk a mi ni m ál ně 10	PSANÍ	Př es tá vk a mi ni m ál ně 20	MLUVENÍ
Počet úloh	4		4		2		3
Počet úkolů	25		25		-		-
Délka zkoušky	50 minut		35–40 minut		60 minut		15–18 minut (dva kandidáti)
Maximální počet	25		25		25		25

bodů				
Hranice úspěšnosti	60 %	60 %	60 %	60 %

Pro úspěšné složení zkoušky je třeba dosáhnout hraničního skóru, resp. 60 % v **každé části** zkoušky. Výsledek není hrubý skór, tedy jen prostý součet bodů za správně zodpovězené položky, nýbrž jde o tzv. transformovaný skór převedený na procenta.

SUBTEST	ÚLOHA	ROZSAH TEXTU	POČET ÚKOLŮ	FORMA ÚKOLU	POČET BODŮ
ČTENÍ 50 minut	Úloha 1	1 text 450–480 slov (1 A4)	9	Výběr ze dvou alternativ (ano/ne)	9
	Úloha 2	1 text 340–360 slov (3/4 A4)	5	Výběr ze čtyř alternativ	5
	Úloha 3	5 textů: 190–200 slov (3/4 A4) 7 nabídek: 320–340 slov (1 A4)	5	Přiřazování	5
	Úloha 4	2–3 texty 300–320 slov (1 A4)	6	Výběr ze čtyř alternativ	6
POSLECH 35–40 minut	Úloha 1	2–3 dialogy celkem 330–350 slov	6	Výběr ze tří alternativ	6
	Úloha 2	1 monolog 340–370 slov	8	Výběr ze dvou alternativ (ano/ne)	8
	Úloha 3	6 monologů celkem 350–370 slov	6	Přiřazování	6
	Úloha 4	1 dialog 430–460 slov	5	Výběr ze tří alternativ	5
PSANÍ	Úloha 1	Produkovaný text min. 75 slov	1	Otevřená úloha	12

60 minut	Úloha 2	Produkováný text min. 100 slov	1	Otevřená úloha	13
MLUVENÍ 15–18 minut/ dvojice	Úloha 1	2 minuty/kandidát	Řízený monolog		6
	Úloha 2	3 minuty/kandidát	Řízená konverzace s examinátorem na vybrané téma		6
	Úloha 3	5 minut/dvojice	Dialog kandidátů		6
	Ústní interakce (hodnotí se celkem za všechny úlohy)				3
	Fonologická kompetence (hodnotí se celkem za všechny úlohy)				4

5.1.7. JAZYKOVÁ ÚROVEŇ B2

Uživatel jazyka na úrovni B2 je samostatným uživatelem jazyka, který si dokáže poradit i v ne zcela běžných situacích, je schopen poměrně přirozeně komunikovat a diskutovat s rodilými mluvčími, argumentovat i vyhodnocovat argumenty druhých, porozumět poměrně složitým textům a napsat je; v textech dokáže porozumět hlavním myšlenkám a názorům nebo je vyjádřit, a je schopen se zorientovat i v abstraktních tématech a v tématech, která souvisí s jeho oborem (studia či profese).

Kandidáta, který úspěšně vykonal zkoušku B2, lze charakterizovat jako **samostatného uživatele** českého jazyka, který zvládne snadno všechno to, co umí uživatel jazyka na úrovni B1, a navíc prokáže tyto dovednosti a znalosti:

Při čtení rozumí textům (např. článkům a zprávám nebo současné próze) o aktuálních problémech, rozumí v nich hlavním myšlenkám, konkrétním postojům a stanoviskům autorů .

Při poslechu rozumí delším a složitým promluvám, přednáškám, diskusím a výměnám názorů, pokud je mu dostatečně známé téma. Rozumí většině TV programů souvisejících s aktuálními tématy a filmům ve spisovném jazyce

Při psaní dokáže napsat srozumitelné podrobné texty různých žánrů, souvisí-li téma s jeho oborem, nebo je-li všeobecné. V pojednáních, zamyšleních, zprávách dokáže předávat informace, zhodnotit je, vyjadřovat a hodnotit názory, zdůraznit význam a důležitost .

V ústní interakci s okolím i při samostatném projevu se dokáže vcelku plynule a spontánně účastnit rozhovoru s rodilými mluvčími, zahájit jej, udržovat a ukončit, zapojit se do diskuse o známých tématech, vysvětlovat a obhajovat své názory, vyjadřovat se srozumitelně a podrobně k široké škále témat všeobecných nebo souvisejících s jeho oborem .

Rozsah jazykových prostředků mu umožňuje vyprodukovat texty a v nich vyjádřit myšlenky a názory na většinu obecných témat, a to i pomocí složitějších

větných struktur. Není zřejmé větší hledání slov. Jazykové prostředky používá vcelku správně, nedopouští se chyb, které by mohly způsobit nedorozumění, a je schopen sám sebe opravit.

Rozsah a správnost použití jazykových prostředků, včetně prostředků textové návaznosti, je schopen uplatnit i v **gramaticko-lexikálním testu**.

5.1.8. STRUKTURA A OBSAH ZKOUŠKY B2

Zkouška CCE–B2 se skládá ze 5 částí neboli **subtestů**: Čtení s porozuměním, Poslech s porozuměním, Gramaticko-lexikální test, Psaní a Mluvení.

Struktura zkoušky

B2	ČTENÍ	Př es tá vk	POSLECH	Př es tá vk	GRAMATICKO- LEXIKÁLNÍ TEST	Př es tá vk	PSANÍ	Př es tá vk	MLUVENÍ
Počet úloh	4		4		5		2		3
Počet úkolů	20	a mi	20	a mi	20	a mi	-	a ka mi	-
Délka zkoušky	60 minut	ni m	40–45 minut	ni m	30 minut	ni m	80 minut	ni m	18–21 minut
Max. počet bodů	20	ál ně 10	20	ál ně 10	20	ál ně 10	36	ál ně 20	(dva kandidáti) 20
Hranice úspěšnosti	60 %		60 %		60 %		60 %		60 %

Pro úspěšné složení zkoušky je třeba dosáhnout hraničního skóru, resp. 60 % v každé části zkoušky.

SUBTEST	ÚLOHA	ROZSAH TEXTU	POČET ÚKOLU ÚKOLŮ	FORMA	POČET BODŮ
ČTENÍ 60 minut	Úloha 1	1 text 400–450 slov (1 A4)	5	Přiřazování	5
	Úloha 2	1 text 450–500 slov (1 A4) čtyř alternativ	5	Výběr ze	5
	Úloha 3	5 textů celkem 350–385 slov (1 A4)	5	Přiřazování	5
	Úloha 4	1 text 350–385 slov (3/4 A4)	5	Výběr ze dvou alternativ (ano/ne)	5

POSLECH 40–45 minut	Úloha 1 5 dialogů a monologů celkem 500–600 slov	5	Výběr ze tří alternativ	5
	Úloha 2 1 monolog 410–450 slov	5	Výběr ze tří alternativ	5
	Úloha 3 5 monologů celkem 340–380 slov	5	Přiřazování	5
	Úloha 4 1 dialog 450–500 slov	5	Výběr ze dvou alternativ (ano/ne)	5
GRAMATICKO-LEXIKÁLNÍ TEST 30 minut	Úloha 1 5 samostatných vět/souvětí	5	Výběr ze tří alternativ	5
	Úloha 2 1 samostatná věta/souvětí	1	Výběr ze tří alternativ	1
	Úloha 3 1 text 10–12 řádků	5	Doplňování slov (Bez nabídky)	5
	Úloha 4 1 text 14–16 řádků	5	Transformace	5
	Úloha 5 4 samostatné věty/souvětí	4	Přiřazování	4
PSANÍ 80 minut	Úloha 1 Produkováný text min. 100 slov	1	Otevřená úloha	17
	Úloha 2 Produkováný text min. 150 slov	1	Otevřená úloha	19
MLUVENÍ 18–21 minut/ dvojice	Úloha 1 6–7 minut/dvojice	Krátký monolog o sobě, odpovědi na otázky examinatora		5
	Úloha 2 6–7 minut/dvojice	Monolog na zadané téma		6
	Úloha 3 6–7 minut/dvojice	Diskuze kandidátů (Kooperační úloha)		6
	Fonologická kompetence (hodnotí se celkem za všechny úlohy)			3

5.1.9. JAZYKOVÁ ÚROVEŇ C1

Uživatel jazyka na úrovni C1 je zkušeným uživatelem jazyka, který se poměrně snadno a s vysokou mírou jistoty pohybuje ve všech oblastech užívání jazyka, včetně akademické a veřejné sféry. Jazykový projev takového uživatele je plynulý, spontánní. Jazyk je používán efektivně a flexibilně podle komunikačních situací a záměrů. Znamená to mimo jiné, že si dokáže poradit i v situacích, které nejsou zcela běžné, že je schopen přirozeně komunikovat a diskutovat s rodilými mluvčími, argumentovat i vyhodnocovat argumenty druhých, porozumět poměrně složitým textům a napsat je, že v nich dokáže porozumět hlavním myšlenkám a názorům a také je vyjádřit. Je zároveň schopen se zorientovat

Kandidáta, který úspěšně vykonal zkoušku C1, lze charakterizovat jako **zkušeného uživatele** českého jazyka, který zvládne snadno všechno to, co umí uživatel jazyka na úrovni B2, a navíc prokáže tyto dovednosti a znalosti:

Při čtení rozumí dlouhým a složitým textům, které nemusí souviset s jeho oborem nebo oblastí zájmu, a to včetně technických instrukcí, odborných testů a beletrie, všímá si i jejich stylistické stránky. Dokáže porozumět sdělení jako celku, tj. podrobnostem, obsaženým myšlenkám, včetně implicitních a odporujících si názorových stanovisek apod.

Při poslechu rozumí delším a složitým promluvám, přednáškám, diskusím a výměnám názorů i na abstraktní témata, a to včetně promluv nesouvisejících s jeho oborem, promluv s ne zcela jasnou strukturou a/nebo promluv s implicitně naznačenými vztahy a myšlenkami .

Při psaní dokáže napsat srozumitelné, podrobné a dobře uspořádané texty o složitých tématech, zdůraznit důležité aspekty, předložit argumenty a podpořit je relevantními podrobnostmi. Pro své texty a s ohledem na příjemce textu dokáže zvolit vhodný styl a odpovídající jazykové prostředky .

V ústní interakci s okolím i při samostatném projevu se dokáže plynule, pohotově a spontánně vyjadřovat, a tímto způsobem se i účastnit rozhovoru s rodilými mluvčími. Jazyk používá pružně, efektivně a přesně pro společenské a pracovní účely. Dokáže jasně a podrobně popsat složitá a abstraktní témata, rozvíjet myšlenky a názory, zhodnotit je a doplnit o vhodné podrobnosti. Své promluvy dokáže vhodně strukturovat, volí adekvátní styl a promluvu přizpůsobuje příjemci .

Široký rozsah jazyka mu umožňuje volit formulace tak, aby se vyjadřoval spontánně, jasně, strukturovaně a stylisticky adekvátně k široké škále obecných, akademických či profesních témat. Jazykové prostředky používá správně, chyby jsou ojedinělé a téměř nepostřehnutelné. Volbou jazykových prostředků dokáže reagovat na partnery v komunikaci.

Znalost jazykových prostředků, včetně prostředků textové návaznosti, je schopen uplatnit i v **gramaticko-lexikálním testu**.

5.1.10. STRUKTURA A OBSAH ZKOUŠKY C1

Zkouška C1 se skládá ze 5 částí neboli **subtestů**: Čtení s porozuměním, Poslech s porozuměním, Gramaticko-lexikální test, Psaní a Mluvení.

Struktura zkoušky

C1	ČTENÍ	Př es tá vk a mi ni m ál ně 10	POSLECH	Př es tá vk a mi ni m ál ně 10	GRAMATICKO- LEXIKÁLNÍ TEST	Př es tá vk a mi ni m ál ně 10	PSANÍ	Př es tá vk a mi ni m ál ně 20	MLUVENÍ
Počet úloh	4		4		8		1		3
Počet úkolů	28		30 50–55 minut		30		-		-
Délka zkoušky	60 minut		30 60 %		50 minut		90 minut		23–27 minut (dva kandidáti)
Max. počet bodů	30				30		29		30
Hranice úspěšnosti	60 %				60 %		60 %		60 %

Pro úspěšné složení zkoušky je třeba dosáhnout hraničního skóru, resp. 60 % v **každé části** zkoušky. Výsledek není hrubý skór, tedy jen prostý součet bodů za správně zodpovězené položky, nýbrž jde o tzv. transformovaný skór převedený na procenta.

SUBTEST	ÚLOHA TEXTU	ROZSAH	POČET ÚKOLU ÚKOLŮ	FORMA	POČET BODŮ
ČTENÍ 60 minut	Úloha 1	5 textů 600–620 slov	8	Vícenásobné přiřazování	8
	Úloha 2	1 text 630–680 slov	7	Přiřazování	7
	Úloha 3.1	1 text 560–600 slov	4	Přiřazování	4
	Úloha 3.2	2 texty celkem 140–180 slov	2	Výběr ze dvou alternativ (ano/ne)	4
	Úloha 4	1 text 630–680 slov	7	Výběr ze tří alternativ	7
POSLECH 50–55 minut	Úloha 1	3 dialogy celkem 750–850 slov	6	Výběr ze tří alternativ	6
	Úloha 2	1 monolog 450–550 slov	9	Rekonstrukce textu	9

	Úloha 3	1 rozhovor 2 až 3 mluvčích 900–1000 slov	9	Výběr ze dvou alternativ (ano/ne)	9
	Úloha 4	6 monologů celkem 450–500 slov	6	Vícenásobné přiřazování	6
GRAMATICKO-LEXIKÁLNÍ TEST 50 minut	Úloha 1	2 samostatné věty/souvětí	2	Přiřazování	2
	Úloha 2	4 samostatné věty/souvětí	4	Přiřazování	4
	Úloha 3	10 samostatných vět/souvětí	10	Doplňování slov	10
	Úloha 4	2 samostatné věty/souvětí	2	Výběr ze tří alternativ	2
	Úloha 5	2 samostatné věty/souvětí	2	Výběr ze tří alternativ	2
	Úloha 6	7 samostatných vět/souvětí	7	Výběr ze tří alternativ	7
	Úloha 7	6 textů (každý max. 4 řádky)	2	Výběr ze tří alternativ	2
	Úloha 8	3 texty (každý max. 3 řádky)	1	Výběr ze tří alternativ	1
PSANÍ 90 minut	Úloha 1	Produkovaný text min. 350 slov	1	Otevřená úloha	29
MLUVENÍ 23–27 minut/ dvojice	Úloha 1	8–10 minut/dvojice	Dialog s examínátorem na zadané téma		9
	Úloha 2	9–10 minut/dvojice	Monolog na zadané téma		9
	Úloha 3	5–6 minut/dvojice	Diskuze kandidátů (Kooperační úloha)		9
	Fonologická kompetence (hodnotí se celkem za všechny úlohy)				3

5.2.POŽADAVKY KOMPETENCE

5.2.1.Na sociolingvistickou kompetence Adekvátnost z hlediska sociolingvistiky

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ C2

Kandidat dobře ovládá idiomatické a hovorové výrazy a uvědomuje si jejich významové konotace.

Prokazuje v celé šíři porozumění sociolingvistickým a sociokulturním jazykovým implikacím, které jsou používány rodilými mluvčími, a dokáže na ně vhodně reagovat.

Umí efektivně zprostředkovat komunikaci mezi mluvčími cílového jazyka a společenstvím svéhovýchozího jazyka a zohledňuje přitom sociokulturní a sociolingvistické rozdíly.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ C1

Kandidat dokáže rozpoznat širokou škálu idiomatických a hovorových výrazů a uvědomuje si možné posuny mezi funkčními styly, ale může si občas potřebovat objasnit některé detaily zejména v případě, kdy není obeznámen(a) s určitým (např. regionálním) přízvukem.

Dokáže sledovat filmy, které ve značné míře používají slang a idiomy.

Dokáže pružně a účelně používat jazyk ke společenským účelům, včetně emotivního vyjádření, narážek a žertování.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ B2

Kandidat dokáže se vyjadřovat sebevědomě, srozumitelně a zdvořile v rámci formálních a neformálních funkčních stylů, které odpovídají dané situaci a osobám, kterých se to týká.

S určitým znatelným úsilím se dokáže účastnit diskuse ve skupině a přispívat k ní, i když se jedná o rychlou a hovorovou řeč.

Dokáže komunikovat s rodilými mluvčími, aniž by je podvědomě a nechtěně bavit(a), iritoval(a), nebo aniž by je přinutil(a), aby se k němu/ní chovali jinak, než by se chovali k rodilému mluvčímu.

Dokáže se vyjadřovat vhodně s ohledem na danou situaci a vyhnout se závažným chybám ve formulacích.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ B1

Kandidat dokáže k vyjádření používat širokou škálu jazykových funkcí a v jejich rámci reagovat, a k tomu využívá nejběžnějších vyjadřovacích prostředků neutrálního funkčního stylu.

Je si vědom(a) zásadních zdvořilostních norem a podle toho se chová.

Uvědomuje si nejdůležitější rozdíly ve zvycích, v obvyklé jazykové praxi, postojích, hodnotách a víře, které jsou dominantní v daném společenství a které jsou typické pro jeho/její jazykové zázemí, a vědomě je vyhledává.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ A2

Kandidat dokáže se jednoduchým způsobem vyjadřovat pomocí základních jazykových funkcí, jako jsou výměna informací, žádosti, vyjádření vlastních názorů a postojů, a v jejich rámci reagovat.

Dokáže jednoduše, ale efektivně udržovat společenskou komunikaci prostřednictvím nejjednodušších běžných výrazů a fungováním v rámci základních zvyklostí.

Dokáže se slovně vypořádat s krátkými společenskými výměnami a využívá k tomu každodenních zdvořilých způsobů pozdravů a oslovení. Dokáže někoho pozvat, někomu se omluvit atd. a reagovat na pozvání a omluvu.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ A1

Dokáže navázat základní společenskou komunikaci tak, že použije nejjednodušších způsobů vyjádření zdvořilosti: umí pozdravit a rozloučit se, představit se, poprosit, poděkovat, omluvit se atd.

5.2.3. POŽADAVKY NA KOMUNIKAČNÍ PŘIZPŮSOBIVOST

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ C2

Je ve velké míře přizpůsobivý(á), což se projevuje vyjadřováním myšlenek prostřednictvím různých jazykových prostředků tak, aby položil(a) důraz, aby bral(a) ohled na danou situaci či účastníka promluvy atd. a aby eliminoval(a)

mnohoznačnost.

C1 viz B2

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ B2

Dokáže uzpůsobit to, co říká, i vyjadřovací prostředky situaci a příjemci sdělení a dokáže si zvolit vhodnou úroveň formálnosti, která odpovídá daným okolnostem.

Dokáže se adaptovat na změny v průběhu konverzace, v jejím stylu a důraznosti tak, jak je to u konverzace běžné.

Dokáže přeformulovat to, co chce říct.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ B1

Kandidat dokáže upravit svůj způsob vyjádření tak, aby se byl schopen/byla schopna vypořádat s méně obvyklými, nebo dokonce obtížnými situacemi.

Dokáže flexibilně využívat širokého repertoáru jednoduchého jazyka tak, aby vyjádřil(a) většinu toho, co chce sdělit.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ A2

Kandidat dokáže vzhledem k určitým okolnostem přizpůsobit dobře pamětně nacvičené jednoduché fráze prostřednictvím omezeného repertoáru lexikálních substitucí.

Dokáže rozšířit naučené fráze vytvářením nových spojení z jejich jednotek.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ A1

Deskriptor není k dispozici.

5.2.4. POŽADAVKY NA TEXTOVOU SOUDRŽNOST

Koherence

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ C2

Kandidat dokáže vytvořit koherentní a kohezní texty a přitom plně a vhodně použít rozmanité slohotvorné útvary a širokou škálu kohezních prostředků.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ C1

Dokáže vypracovat věcnou, plynulou a správně strukturovanou řeč a přitom prokazuje ovládání slohotvorných útvarů, spojovacích a kohezních prostředků.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ B2

Kandidat dokáže efektivně používat rozmanité spojovací výrazy tak, aby výstižně postihl(a) vztahy mezi myšlenkami.

Dokáže užívat omezené množství kohezních prostředků tak, že umí ze svých výpovědí vytvořit věcnou a koherentní promluvu, ačkoliv v dlouhém textu nedokáže občas postihnout myšlenkovou návaznost.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ B1

Dokáže spojit sérii kratších, jednotlivých bodů v propojený a lineární sled určitých myšlenek.

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ A2

Kandidat dokáže používat nejběžněji se vyskytující spojovací výrazy k propojení jednoduchých vět, aby mohl vyprávět příběh nebo něco popsat prostým vyjmenováním určitých myšlenek.

Dokáže propojit skupiny slov pomocí jednoduchých spojovacích výrazů, jako jsou

„a“ („and“), „ale“ („but“) a „protože“ („because“).

JAZYKOVÁ ÚROVEŇ A1

Dokáže propojit slova nebo skupiny slov pomocí nejzákladnějších lineárních spojovacích výrazů, jako jsou „a“ („and“) a „pak/potom“ („then“).

5.2.5. POŽADOVANÉ ROZSAHY PRODUKTIVNÍHO PSANÍ

	Počet slov	Počet úloh	Čas na psaní (v min.)
A1	60	3	30
A2	100	2	40
B1	175	2	60
B2	250	2	80
C1	350	1	90

5.2.6. LINGVISTICKÉ KOMPETENCE FONOLOGICKÁ A ORTOEPICKÁ KOMPETENCE

Cíl aktivity: Osvojení si nové (a náročné) české hlásky s pomocí obrázků a specifických cvičení.

Popis aktivity: Vyučující prezentuje artikulační podstatu vybraných hlásek s využitím obrázků a konkrétního popisu nastavení mluvidel. Studující se pokouší artikulaci napodobit a naučit se hlásku správně vyslovit.

Úroveň A1

Časová náročnost - 5–10 minut

Cíl aktivity: Nácvik odlišnosti hlásek/jevů ve dvojicích slov/vět

Popis aktivity: Studující čtou dvojice slov/vět, která se liší pouze jednou hláskou/jevem, při jejíž nesprávné výslovnosti by mohlo dojít ke změně významu slova/výpovědi.

Úroveň A1–B1

Časová náročnost: 10–15 minut (jeden jev, dle počtu studujících)

Cíl aktivity: Nácvik percepce hlásek a slovního přízvuku – diktát.

Popis aktivity Studující doplňují, popř. rozhodují o realizované hlásce (realizovaném jevu) na základě percepce.

Úroveň A1–C1

Časová náročnost: 15–20 minut (diktát, kontrola, společné čtení)

5.2.7. LINGVISTICKÉ KOMPETENCE LEXIKÁLNÍ A SÉMANTICKÁ KOMPETENCE

Cíl aktivity: Upevnění a rozšíření slovní zásoby .

Popis aktivity: Brainstorming a myšlenková mapa, technika clusteru

Úroveň A2

Časová náročnost – 20 minut

Popis aktivity: Práce s primárním a obrazným významem slova

Úroveň B1

Časová náročnost – 20 minut.

Cíl aktivity: Rozšíření slovní zásoby, rozvoj sémantické kompetence

Popis aktivity: Sémantizace obrázkem, technika clusteru

Úroveň C1

Časová náročnost -15 minut

Cíl aktivity: Rozšíření slovní zásoby, rozvoj sémantické kompetence

5.2.8. LINGVISTICKÉ KOMPETENCE GRAMATICKÁ KOMPETENCE

Cíl aktivity: Budování gramatické kompetence, motivace před prezentací vidu podle učebnice.

Popis aktivity: Čtení s porozuměním, syntéza informací, práce s prekonceptem vidu.

Úroveň C1

Časová náročnost - 20 minut

5.2.9. SOCIOLINGVISTICKÁ KOMPETENCE. Procvičování frazeologie

Cíl aktivity: Procvičování frazeologie.

Popis aktivity: Studující procvičují frazeologii, rozšiřují repertoár přísloví a obrazných vyjádření.

Úroveň B2

Časová náročnost -10 minut.

Čtení s porozuměním.

Cíl aktivity: Rozvoj čtení s porozuměním – vyhledání specifických informací

Popis aktivity: Interpretace textu, metoda vyhledávání klíčových slov.

Úroveň A2

Časová náročnost - 20 minut/

5.2.10. PRAGMATICKÉ KOMPETENCE

Cíl aktivity: Rozšíření repertoáru společenských frází

Popis aktivity: Studující podle typu adresáta a okolností komunikační situace vytvářejí vhodné fráze.

Úroveň A2

Časová náročnost 10 minut

Pragmatické kompetence

Cíl aktivity: Rozšíření komunikačních kompetencí, identifikace komunikačního záměru

Popis aktivity: Interpretace výpovědí podle komunikačního kontextu

Úroveň B2

Časová náročnost 20 minut

Pragmatické kompetence

Cíl aktivity: Prohloubení pragmatických kompetencí, nácvik argumentace a zdůvodnění vlastního názoru

Popis aktivity: Studující reagují na stručná sdělení, ve svých reakcích vysvětlují vlastní názor a argumentačně jej podporují.

Úroveň C1

Časová náročnost 20 minut.

5.3. UČEBNICE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA

Učebnice češtiny jako cizího/druhého jazyka můžeme třídit podle různých kritérií: podle úrovně, podle mateřského jazyka studujících, resp. mediačního jazyka, podle mentální vyspělosti studujících atd. Není v možnostech této publikace a ani není jejím cílem prezentovat zde všechny učební materiály, které jsou dostupné v knihovnách a knihkupectvích. Vybíráme a komentujeme proto jen malý vzorek, který je koncipován jako orientační vhled do nabídky učebních materiálů a který by měl upozornit zejména začínající vyučující na zdroje, jež mohou být užitečné.

Strukturní složky učebnic

Verbální:

výklad učiva, doplňkové texty, slovníčky, předmluva, stanovení cílů, sebehodnocení, otázky a úkoly, obsah, nadpisy kapitol a oddílů.

Grafické:

ilustrace, fotografie, grafické symboly, využití barev, orientátory

5.3.1. UČEBNICOVÉ ŘADY

Přirozeně nejširší je nabídka učebnic pro začátečníky, kteří představují největší cílovou skupinu, a proto jsou perspektivní jak z hlediska vyučujících a potenciálních autorů učebních materiálů, tak z hlediska vydavatelských domů. Úměrně se zvyšující se pokročilostí se spektrum učebnic zužuje, protože na úrovni B2 a C1 se vypracuje jen malá část z někdejších uživatelů učebnic pro úroveň A1 či A2. Přesto je vhodné při výběru učebnice uvažovat o tom, zda je možné v rámci jednoho materiálu pokračovat na vyšších úrovních. Proto zde na prvním místě prezentujeme učebnicové řady, které umožňují plynulý přechod z jedné úrovně do následující.

V roce 2000 vyšla poprvé učebnice ***Czech Step by Step*** od L. Holé.⁴⁵ Učebnice byla vybavená pracovním sešitem a gramatickou tabulkou. Na učebnici pro začátečníky navazoval druhý díl ***Čeština krok za krokem***, rovněž s pracovním sešitem, určený pokročilejším zájemcům o češtinu. V roce 2016 L. Holá se spoluautorkami⁴⁶ učebnici přepracovala: nové vydání ***Česky krok za krokem*** / ***Czech Step by Step*** je deklarováno pro úroveň A1 a A2, druhý díl pro úroveň B1. Materiály pro začátečnické úrovně využívají různé mediační jazyky – na trhu je řada jazykových mutací. Při volbě učebnice je důležité si uvědomit, že jazyková mutace je pouze verze s metatexty realizovanými různými jazyky; nejedná se o učebnice, které by byly koncipovány kontrastivně a metodologicky odlišně vzhledem ke konkrétním mateřským či zprostředkujícím jazykům.

Vyučujícím i studujícím je k dispozici **on-line portál**

<https://www.czechstepbystep.cz/>, kde je pestrá nabídka doplňujících aktivit: poslechová cvičení a textová cvičení, testy, interaktivní materiály apod.

S učebnicemi ***New Czech Step by Step*** jsou obsahově i metodicky kompatibilní učebnice ***Czech Express***, které jsou charakteristické menším rozsahem, a proto

jsou vhodné pro výuku v krátkodobých kurzech nebo kurzech s nízkou hodinovou dotací. V roce 2022 byla vydána učebnice *Czech Express Start*, která byla vytvořena jako přípravný materiál použitelný před výukou podle učebnic pro úroveň A1 a A2. Studující seznamuje se základními aspekty komunikace v praktickém každodenním životě.

Učebnicovou řadu *Čeština pro cizince: úroveň A1 a A2, B1, B2* vydal kolektiv autorů pod vedením M. Boccou Kestřánkové v letech 2013–2017. Učebnice neužívají žádný mediační jazyk, veškeré pokyny a výklady jsou už od nulové úrovně v češtině.

Součástí řady jsou vedle učebnic i pracovní sešity. Učebnice jsou mimořádně obsáhlé a nabízejí řadu různorodých aktivit, které jsou zaměřené na rozvoj všech dovedností a všech segmentů komunikační kompetence. Množství textů a cvičení ocení vyučující i studující zejména v počátečních úrovních, kdy je třeba systematickým opakováním vytvořit automatizované řečové návyky, aniž by

ovšem u studujících vznikl dojem, že je procvičováno stále totéž a že nenastává žádný progres. Součástí učebního setu jsou CD s audiomateriálem.

Autorkou učebnicové sady *Česky, prosím I–III* je J. Cvejnová⁴⁷, která se systematicky zabývala tvorbou zkoušek z českého jazyka, jež skládají žadatelé o trvalý pobyt v ČR.

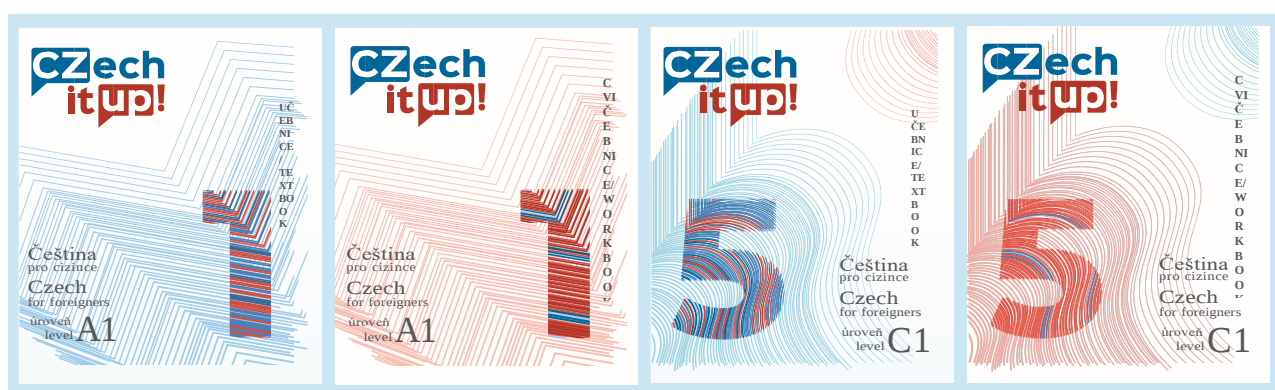
Její učebnice je prakticky jedinou, která se prezentuje jako učebnice češtiny jako druhého jazyka, protože reaguje na potřeby cizinců přicházejících do ČR (ať už jako migranti političtí, či ekonomičtí), kteří si češtinu osvojují v ČR a u nichž se má stát funkčním substitutem jejich prvního jazyka. V jednotlivých svazcích I–III pokrývá úrovně A1–B1. Navíc je doplněna sešitem *Česky, prosím START*, který obsahuje materiál vhodný pro cizince, kteří neovládají bezpečně latinku.

Řada učebnic *Czech it UP A1–C1* vznikla na Katedře bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v letech 2019–2021. Momentálně jako jediná učebnice na trhu pokrývá všechny úrovně od úplných začátečníků až po

velmi pokročilé tedy od A1 po C1. Učebnice se snaží na všech úrovních zachovávat podobnou strukturu vycházející ze složek komunikační kompetence a skladby řečových dovedností, prostor věnovaný jednotlivým komponentům se však dle jejich důležitosti pro konkrétní úrovně liší. Učebnicová řada je koncipována pro výuku v heterogenních skupinách, a proto od začátku pracuje pouze s češtinou bez využití mediačního jazyka.

Pravidelnou součástí každé lekce jsou audio- a videonahrávky s navazujícími aktivitami, které lze spouštět z **webového portálu *czechitup.eu***, kde jsou k dispozici i další podpůrné materiály.

5.3.2. SPECIFICKÉ UČEBNÍ MATERIÁLY

Učebnicové řady, které byly prezentovány výše, a většina ostatních učebních materiálů, které jsou na trhu, jsou tvořené pro výuku bez vazby na první/mateřský jazyk studujících. Kontrastivní prezentace nového jazyka s využitím pozitivního transferu dovedností z již zvládnutého jazyka a znalostí o něm však může být přínosná.

V případě češtiny se tak jedná zejména o učebnice určené mluvčím slovanských jazyků, kteří mohou těžit jak z obecné znalosti mluvnických kategorií flexivních jazyků, tak ze znalosti všeslovanské slovní zásoby. Ačkoli mezi cizinci přicházejícími do ČR Slované převažují – a to i tehdy, když nebudeme počítat s vlnou uprchlíků z Ukrajiny po únoru 2022 –, učebnice na bázi slovanských jazyků vycházejí především na bohemistických akademických pracovištích v zahraničí, tak např. v Polsku je to učebnice G. Balowske *Czeski nie gryzie!* (2013), na

Ukrajíně publikace *Чеська мова* (2007), *Чеська мова для українців* (2011), *Вивчаймо чеську мову* (2018).

5.3.3. UČEBNÍ MATERIÁLY PRO DĚTI

Výuka češtiny jako cizího/druhého jazyka se netýká pouze dospělých, ale také dětí. Základním vodítkem pro výuku dětí je *KČDJ*, ze kterého (a ostatně i z dalších materiálů pro tzv. young learners) můžeme odvodit, že požadavky v jednotlivých úrovních jsou velmi podobné těm, které jsou cíleny na dospělé mluvčí. Deskriptory – a v závislosti na nich konkrétní jazykové prostředky – mají podobnou strukturu, zásadně odlišné jsou však komunikační situace, do nichž se mladiství komunikanti dostávají, a komunikační funkce, které mají realizovat: komunikace v pracovním/profesionálním životě je tak nahrazena komunikací ve školním a mimoškolním zájmovém prostředí a jsou eliminovány komunikační situace, pro něž nemají tito mluvčí dostatečné obecné zkušenosti a kompetence, případně je vzhledem k této nedostatečnosti výslovně neumožňuje, či dokonce zakazuje legislativa. Po dlouhou dobu byla jediným učebním materiálem pro cizince-žáky sada ***Domino: český jazyk pro malé cizince 1 a 2*** (Škodová, 2010 a 2012), která byla vybavena doložkou MŠMT. Příčiněním neziskové organizace Meta, která se zabývá integrací cizinců, pak byly vytvořeny další materiály, jako např. ***Levou zadní I a II: čeština jako druhý jazyk*** (Vališová, 2018) nebo ***Česky raz dva*** (Halaštová a kol., 2022). Nejnověji vydanou učebnicí pro 2. stupeň ZŠ je ***Paráda! Učíme se česky*** (Šormová a kol., 2023). Posledně jmenovaná učebnice je specifická tím, že obsahuje minimální slovní zásobu k jednotlivým předmětům vyučovaným na 2. stupni základních škol, na níž jsou pak rozvíjeny další složky komunikační kompetence. Přehled učebních materiálů vhodných pro děti a dospívající je k dispozici na webovém portálu **inkluzivniskola.cz**.

ОСВІТНІ ПОРТАЛИ

Електронні джерела

Академічні: Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR

<https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/internetova-jazykova-prirucka.html>

<https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Fonologicky-korpus-cestiny.html>

https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Korpus_DIALOG.html

<https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Korpus-MONOLOG.html>

https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Cesky_jazykovy_atlas.html

<https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Slovník-afixu.html> Словник афіксів

https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Slovník_spisovneho_jazyka_ceskeho.html Тлумачний академічний словник

Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR

<https://ucl.cas.cz/>

<https://ucl.cas.cz/e-studovna/> <https://ucl.cas.cz/e-studovna/?filter%5B%5D=bibliograficke-databaze&filter%5B%5D=digitalni-archivy&filter%5B%5D=online-slovníky&filter%5B%5D=o>

<https://www.korpus.cz/> Чеський національний корпус.

<https://www.czechency.org/> Енциклопедичний словник чеської мови

Metodický portál VÚP: <http://rvp.cz/>

Kritické myšlení: <http://www.kritickemysleni.cz/aktuality.php>

Kafomet: <https://elearning.infracz.cz/>

<https://ujop.cuni.cz/UJOP-433.html> Методична підтримка

<https://www.czechstepbystep.cz/> Електронні версії чеських підручників

<https://www.nechybujte.cz/> Словники суч. ч. мови (slovníky.lingea.cz), Правила ч. правопису, чеська граматики

<https://www.dumy.cz/> Учительський портал

<https://edu.ceskatelevize.cz/> Навчальні телепрограми

<http://nase-rec.ujc.cas.cz/> Архів журналу «Наша мова»

<http://sas.ujc.cas.cz/> Архів журналу «Слово та словесність»

<https://www.abczech.cz/czs> Алфавіт чеських реалій

Перекладацькі програми:

<https://www.deepl.com/uk/translator>

<https://slovník.seznam.cz/preklad/ukrajinsky>

https://slovník.seznam.cz/preklad/cesky_ukrajinsky/text